

Seminarium på Nordiska akvarellmuseet den 20–21 november 2003

Hur blev det se'n?

Hur blev det se'n?

Hur blev det se'n?

Hur blev det se'n?

Hur blev det se'n?

Hur blev det se'n?

Hur blev det se'n?

Hur blev det se'n?

Seminarium på Nordiska akvarellmuseet den 20–21 november 2003

Dokumenterat av Petra Vainionpää för
Stiftelsen framtidens kultur

Innehållsförteckning

Inledning	3
Hur blev det se'n? – projektpresentationer	5
Teater i gränslandet (Ärendenummer 01/00677).....	5
Syns på Haga (Ärendenummer 01/01065).....	7
Att skapa en mångkulturell väv med utgångspunkt från Parkskolan – mitt i byn (Ärendenummer 97/01283).....	9
Modell över samverkansprojekt: skola – konstnärer – Nordiska akvarellmuseet (Ärendenummer 00/00039).....	11
Konsten som kreativ kraft i skolan – utgivning av handbok och film (Ärendenummer 02/01332).....	11
Teknik som talar alla språk (Ärendenummer 96/00420).....	13
Unwords källa (Ärendenummer 02/00708).....	15
Eureka – konst i skolan som en bro mellan konkret och abstrakt (Ärendenummer 02/00075).....	16
Samverkan skola/kulturarbetare (Ärendenummer 02/00667)	18
Kunskapstorget på Solängsskolan (Ärendenummer 97/00111).....	19
MUS-E, ett multikulturellt projekt i skolmiljö (Ärendenummer 02/00133).....	22
Mötesplatser och kultur i skolan i Västra Götalandsregionen (Ärendenummer 01/01269).....	24
Kulturprojekt i Bredängsskolan (Ärendenummer 96/00015).....	25
Kulturskolan i skolan – Samarbete för livet! (Ärendenummer 00/01244).....	28
Unga Öron – Projekt ny publik (Ärendenummer 96/00122).....	29
Workshop	31
Presentation av och diskussion om Stiftelsen framtidens kulturs idéskiss	32
Avslutande diskussion	37
Deltagarförteckning med e-postadresser	40

Inledning

► Jonas Anderson, vd Stiftelsen framtidens kultur

Välkomna! Jag ser verkligen fram emot den här dagen, och jag ser även fram emot att få höra om era erfarenheter. Det intressanta uppstår oenkligen i människors möten.

Jag kommer precis från en konferens i Karlstad, där 170 människor hade samlats för att prata om kultur. Konferensen gav mig många intryck – bl.a. lyssnade jag till en företagsledare i Karlstad. Han är civilingenjör och leder en verksamhet som tillverkar hälften av de maskiner som tillverkar toalettpapper och Kleenex världen runt.

Han sade mycket tänkvärt. Han hade t.ex. aldrig i sitt yrkesliv använt miniräknaren till annat än plus, minus och procent – trots att han använde den hela tiden under sin utbildning på Chalmers. Under hela sin långa utbildning hade han däremot inte fått lära sig i stort sett något om ledarskap och konflikthantering. Det hade han lärt sig genom flitigt teaterbesökande och via kulturen.

► Lena Pählman, Stiftelsen framtidens kultur

Jag vill hälsa er varmt välkomna, och börja med bakgrunden till varför vi är här.

Stiftelsens verksamhet startade vid nyåret 1995. De medel vi delar ut kommer från de nedlagda löntagarfonderna, och enligt stiftelseförordnandet ska våra medel delas ut under en period av minst tio år.

I riktlinjerna för 1995 stod det att Stiftelsen framtidens kultur skulle främja ett vitalt kulturliv för alla åldersgrupper. År 1996 prioriterades verksamhet och projekt som med kulturen som uttrycksmedel engagerar ungdomar. Från 1999 skrevs det särskilt in i riktlinjerna att vi skulle ”stimulera ungdoms- och integrationsprojekt”, och från 2000 står det att vi ska ”prioritera projekt som verkar för att närma kulturliv och skola till varandra”.

Denne företagsledare gjorde några reflektioner:

När kunder kom på besök till hans företag, så anlände de ofta kvällen före själva mötet. Då gick de ut på staden och träffade unga värmlänningar, som var ute i stadens liv. Kunderna noterade tillståndet i staden och vad ungdomarna pratade om. Detta var viktigt, för det handlade om värden i livet, förmågan till socialt umgänge osv.

Han menade att den generation ingenjörer som ska ta över i framtiden kanske har fått den typen av värden i lägre grad, och hans slutsats var att det är oerhört viktigt att kulturen kommer in tidigt i skolan. Högstadiet var i senaste laget...

Jag ser fram mot ett par fina dagar, med många kloka tankar!

(Kort presentationsrunda)

Denna skrivning kom till för att vi märkte att det var svårt att nå ungdomarna.

Ungdomar vill ha snabba pengar. De ingår i en grupp vid en viss tidpunkt, men efter en månad eller två ingår de i en annan konstellation. Därför var det svårt för Stiftelsen, som har en ansökningsomgång per år, att bidra med pengar direkt till ungdomarna. Våra medel gick i stället till projekt som vuxna gjorde för ungdomar.

Vi har bl.a. arbetat med ett antal seminarier:

- *Skola-kultur, kultur-skola* i Borås (1999). Här bjöd vi in dels projekt som hade fått bidrag, dels personer som var verksamma inom skol- och kulturområdena. Ett resultat av den konferensen blev olika mötesplatser för samtal om kultur och skola.
- *Kultur – en lösning på lärarbristen* i Karlskrona, Umeå och Karlstad (2000). Detta var en semi-

nareserie där vi anordnade i stort sett samma seminarium på tre olika platser i landet, som mötesplatser för att knyta kontakter och få inspiration av andra.

- *Kan skola och kultur samverka utan extra pengar?* i Stockholm (2001). Man skulle önska att skolan och kulturen kunde förändra sitt sätt att tänka, för att på ett naturligt sätt få till en samverkan. Men många säger att man inte kan göra något om man inte får pengar, vilket var ämnet för detta seminarium. Diskussionen var inte så enkel, för de flesta har svårt att se möjligheterna utan bidrag.
- *Idéskissträff* i Karlskrona (2002). Några personer från skolans och kulturens världar samlades för att försöka få fram en idéskiss för hur man kan använda kultur i skolan.
- *Hur blev det sen?* i Skärhamn (2003). Detta är alltså dagens seminarium. Ämnet är huruvida Stiftelsens pengar har någon effekt på längre sikt, eller om det tar slut när pengarna är slut. Går man tillbaka till det gamla arbetssättet? Vad händer?

Några viktiga frågeställningar kan vara följande:

- Vilken roll kan Stiftelsen ha i framtiden?
- Ska Stiftelsens roll förändras vad gäller skola och kultur, eller ska vi fortsätta på samma sätt?

Det är viktiga frågor som det här seminariet kan hjälpa till att besvara.

Fram till den 18 november 2003 har vi totalt delat ut pengar till 174 skolprojekt. Det är inte bara skolor som söker, utan det handlar alltså om projekt som arbetar med skolan. En del projekt kan synas befinna sig i periferin, t.ex. ett önskemål från en förening om att komma in i skolan. Totalt handlar det om 79 103 113 kronor – en ansenlig summa!

Hittills i år har 20 projekt fått drygt 8 000 000 kronor. De 15 projekt som finns representerade här i dag har fått totalt 9 759 000 kronor. En del av er har inte avslutat era projekt ännu utan är mitt uppe i dem, men vi tyckte att det var spännande att få träffa även er.

Totalt har det kommit in 1 350 ansökningar till Stiftelsen för 2003, varav 289 hade skolanknytning; 15 beviljades i augusti. Det har skett en

ökning från förra året, men betydligt färre har fått beviljat i år än tidigare.

Den idéskiss som jag nämnde tidigare utgår från en idé som Christer Bjerregård har bollat med oss: Kan man ersätta en lärare som inte finns? Lärarbristen blir allt större – men kan man arbeta på ett annat sätt när det saknas behöriga lärare? Det finns olika tankar om detta för både lägre och högre åldrar, och Christer kommer senare att presentera sin idéskiss närmare.

Om man tittar på de grupper som har sökt bidrag för projekt med skolanknytning 2003, får man följande fördelning:

• Skolor, kultur- och musikskolor	53 st.
• Folkhögskolor, musikhögskolor o.d.	12 st.
• Kulturinstitutioner	47 st.
• Kommuner och landsting	36 st.
• Övriga (föreningar, enskilda osv.)	141 st.

När man talar om det här måste man också fundera på vad kultur egentligen är. Råder samma kulturbegrepp i skolans och kulturens världar? Råder ens samma kulturbegrepp inom skolans respektive kulturens värld? Det är viktigt att fundera över, så att man har samma bild – eller åtminstone känner till varandras begrepp.

Återigen – varmt välkomna!

Hur blev det se'n? – projektpresentationer

TEATER I GRÄNSLANDET (ÄRENDENUMMER 01/00677)

► Peter Skogsberg

Ur projektbeskrivningen

Syftet med projektet är att experimentellt pröva och vidareutveckla en metod för integrationsarbete som bygger på att elever med flyktningbakgrund förmedlar den lokala historien och blir, genom sin aktiva roll i processen, delägare av kulturarvet. Arbetet sker i form av en teateruppsättning där eleverna ansvarar för samtliga moment: research, manus, framförande och marknadsföring.

Med utgångspunkt i sitt integrationsarbete leder Sunnadalskolan i Karlskrona projektet. Marinmuseum och Världsarvet Örlogsstaden Karlskrona utgör den innehållsliga kontexten medan Kulturskolan bidrar med handledning i skapandeprocessen.

Projektet kommer att följas, utvärderas och kommenteras av Växjö universitet. Förväntat resultat av projektet är en praktiskt prövad metod för integrationsarbete.

- - -

Peter Skogsberg: Jag är grundskollärare 1–7, och jag arbetar både på Sunnadalskolan i Karlskrona och på Marinmuseet. Jag delar min tid mellan skolan och museet – 80 procent på skolan och 20 procent på museet. Anledningen till att jag delar min tjänst är det här projektet.

Sunnadalskolan ligger i ett miljonprogramsområde. Det är ett segregerat boende, och större delen av flyktingarna i Karlskrona kommun bor här. Området har låg status och har ofta omnämnts med negativa ordalag – vilket även har följt skolan.

Vi har 400 elever på skolan med 40 nationaliteter; 80 procent av våra elever har ett annat modersmål än svenska. Skolan är renoverad och ombyggd för drygt 20 miljoner kronor. Lokalerna är helt nya och vi har planmässigt moderna undervisningslokaler, vilket har inneburit ett lyft för både området och skolan. Det är alltså en förändring på gång vad gäller attityden.

Det behövdes något nytt

För några år sedan kände vi att vi ville flytta ut från skolan för att nå andra undervisningsytor. Det behövdes också ett integrationsprojekt av något slag som kändes meningsfullt för våra elever. Lägg därtill att jag själv har ett stort intresse för båtar och sjöfart. Jag vände mig därför till Marinmuseet, och på den vägen är det...

Syftet var att göra eleverna delaktiga i det som alla Karlskronabor är stolta över – det marina och historiska kulturarvet. Vi ville göra eleverna delaktiga, för att i nästa steg föra över det till deras föräldrar.

En del av undervisningen är schemalagd till museet, så en del av min tjänst på skolan är alltså utlagd på museet. Eleverna kommer dit två eftermiddagar i veckan och får undervisning i form av matte, modellbåtsbygge, bild, forskning, historia osv. Matte fungerar jättebra, om man använder navigation som utgångspunkt!

Eleverna fungerar också som s.k. miniguider på museet. Vi utbildar eleverna i år 6 till guider, utifrån deras egen bild av museet och vad de vill förmedla. Sedan får de guida sina föräldrar på sitt eget hemspråk. Det är något magiskt med att höra Karlskronas historia förklaras på albanska, ska ni veta.

Nu jobbar vi vidare med högstadiet

Ur detta växte en idé att göra något även på högstadiet. Skolutveckling blir allt svårare, ju längre upp i skolsystemet man kommer. Idén var att få med eleverna i ett teaterprojekt, där eleverna skulle möta riktiga kulturarbetare. Vi sökte pengar från Stiftelsen framtidens kultur och fick 500 000 kronor för tre år, och vi fick också en del pengar från Karlskrona kommun och Statens Maritima Museer.

Projektet heter ”Teater i gränslandet” och vi har gjort tre produktioner. Eleverna väljer mellan olika arbetsgrupper: skådespelare, manus, scenografi och bygg, kostym och mask, PR och dokumentation samt dans och musik.

Vi fick ett jättestort gensvar från eleverna med en gång! Vissa grupper hade vi t.ex. inte tänkt på själva från början, utan de har växt fram ur elevernas önskemål – bl.a. PR och dokumentation. Elevrådet tog upp problemet med att ingen sålde biljetter, affischerade osv. Nu är den gruppen jättestor, och eleverna gör bl.a. helt elevproducerade program till varje föreställning. Man har även gjort en film om varje produktion. Detta har växt, så nu får vi också hjälp från kulturskolan i Karlskrona med att redigera och jobba vidare med detta.

En viktig följd av projektet är att vi har lyckats anställa en kulturarbetare som lärare. Hon är kostymtecknare och scenograf, och hon delar sin tid mellan textilslöjd och en kulturansvarstjänst. Hon jobbar med projektet på skolan, där hon har hand om kostym och mask, och därutöver har hon ett fantastiskt nätverk när det gäller kontakter.

Från början fick vi trycka in projektarbetet i högstadieschemat och undervisningen. Det fanns dock vissa konflikter bland kollegor och deras värderingar runt detta: Är det här riktig skola? Är det detta vi ska satsa på? Men nu är det schemalagt.

Skolan har både en kulturprofil och en idrottsprofil, så eleverna kan välja mellan kultur och idrott. Just nu har 65 elever valt kulturprofilen, och varje onsdag jobbar de med årets produktion, som alltså blir den fjärde i ordningen.

Vi håller också på att ta fram ett betygsdokument som ska hjälpa betygsättade lärare att omvandla det som görs inom ramen för kulturprofilen till målen i läroplanen.

När vi började undersöka vilka mål som uppnåddes trodde vi först att det handlade om de mjuka målen – social och personlig utveckling osv. Men det har också visat sig att man når en hel del rena kunskapsmål. Det är jätteroligt att kunna lämna över det till lärarna!

Skolan får status och eleverna mår bättre

Historien runt örlogsstaden och kulturarvet Karlskrona ägs och förvaltas till största delen av övre medelklass och överklass. Det är en ”finhistoria”. Därför är det roligt att just våra elever, som traditionellt sett har en ganska låg status, får förmedla detta till andra skolor. Föreställningen erbjuds nämligen till andra skolor i form av gratis skolföreställningar, så närmare hälften av kommunens högstadieselever ser den. Föreställningen erbjuds även till allmänheten samt politiker och tjänstemän och förstås även till föräldrarna.

Vi märker att detta påverkar eleverna och sammanhållningen på skolan till det bättre. Vi får en närmare kontakt med våra elever. Vi brukar nästan få ha krisgrupper när arbetet med föreställningarna är över, för eleverna känner en sådan tomhet efter att projektet är slut...

Nu går vi vidare!

Själva projektet var treårigt och det har alltså upphört nu. Men vi fortsätter ändå, med stöd av tjänstemän och politiker i kommunen som har öronmärkt pengar för detta.

Samtidigt försöker vi banta bort projektledning osv. på skolan. Det tog mycket tid att rådda in det här i skolan, se till att alla elever kom på rätt plats och se till att alla papper var i ordning. Mycket av detta är nu gjort och vi försöker därför att få ner projektet på en mer lagom skolnivå.

Vi kommer att sköta arbetet inom ramen för den ordinarie tiden som lärare. Därmed sparar vi mycket pengar. Det som återstår av kostnader är när vi tar in regissör, musiker, danspedagog, ljud och ljus osv.

Slutligen – det här har gett ett bestående intryck på skolan. Det är skolutveckling, det har inneburit en ny syn på lärande hos många kollegor, och det har lett till ett öppnare klimat på skolan.

Jag vill också nämna att vi deltar i ett nationellt försöksprojekt med timpanelös undervisning, så vi är ganska fria i vårt sätt att lägga upp det här, vilket har varit väldigt bra.

- - -

Diskussion

Publik: Arbetar ni även med den professionella konsten – teater, konserter osv.? Integrerar ni sådant i det här?

Peter Skogsberg: Ja, vi gör ganska mycket studiebesök, och vi tar in så mycket teater vi bara kan, inom ramen för de erbjudanden som skolan får. Det ingår.

Vi jobbar förstås mycket tillsammans med Marinmuseet. Vi har speciella temadagar där museet lägger upp skolprogram som passar det område vi jobbar med. Man erbjuder också alla skolor som bokar en plats på våra teaterföreställningar en gratis halvdag på museet om det ämne som teatern tagit upp.

Det är viktigt att museet inte ser detta som ett kulturprojekt som utgår från museets behov av att jobba i skolan. I stället har skolans behov tolkningsföreträdare – museet undrar vad de kan göra och vad vi behöver för att förverkliga vårt mål. Ofta är det ju tvärtom, och då hamnar skolan i ett underläge. Då får man förmodligen inte med sig eldsjälarna lika lätt, och då är risken stor att ett sådant projekt dör när kulturinstitutionen drar sig undan.

Vi har hela tiden känt att vi har backning och stöd från museet när det gäller att lösa praktiska problem eller kunskapsproblem. Men skolans behov går först!

Lena Påhlman: Du nämnde attityden hos kollegorna – kan du nämna något mer om det?

Peter Skogsberg: Det är viktigt att det finns särskild tid avsatt till det här, så att inte lärarna känner att man tar av deras tid hela tiden. Men kollegorna har sett vad det här gör och man har också sett elevernas resultat. Släpper man eleverna fria, så händer det väldigt mycket bra!

Lena Påhlman: Har du sett någon annan svårighet?

Peter Skogsberg: Det skulle vara tolkningen av vad projektet egentligen är – kulturprojekt, integrationsprojekt eller skolutvecklingsprojekt. Beroende på vem som tolkar det, så får man det till olika saker. Jag tycker att det är ett skolutvecklings- och integrationsprojekt i första hand, men samtidigt blir det ju ett kulturprojekt på vägen eftersom vi använder kulturens verktyg och uttryck som medel. Därmed når vi personlig utvecklig, personlig mognad, ett förhållningssätt till kultur osv.

När eleverna skulle skriva sin utvärdering förväntade vi oss att de skulle värdera huruvida det här var en bra skola eller inte. Men i stället skrev de: ”Denna föreställnings manus var inte lika bra som förra gången – scenografin var däremot bättre!” Det visar att eleverna förhåller sig till kulturen som sådan.

Jag tycker att det fungerar precis som det ska med kulturen – att den är något som människan bygger upp och växer in i!

SYNS PÅ HAGA (ÄRENDENUMMER 01/01065)

► Aino Dahl Hag

Ur projektbeskrivningen

Vi vill genom projektet utveckla moderna lärandeprocesser genom att införa kulturen som ett naturligt redskap i undervisningen. Vi utvecklar problemorienterade arbetsformer, och genom partnerskapet mellan kulturliv, universitet, näringsliv och skola utvecklar vi relevanta kurs-

planer och måldokument. Vi skapar en mer attraktiv skola som blir en naturlig mötesplats för föräldrar, elever och lärare, en inspirationskälla för att skapa den bästa grunden för de ungas utbildning och utveckling.

Projektet innebär att vi tydligare kan bekräfta elevens kreativitet och kompetens, skapa ökad

energi och ett ökat intresse samt stärka elevernas självförtroende. Vi närmar oss en nollvision i fråga om underkända elever i skolans kärnämnen. Projektet bygger alltså på samverkan med externa aktörer, arbetslag och ämnesintegrering och ett tillvaratagande av skolans infrastruktur och bibliotek.

- - -

Aino Dahl Hag: Det här projektet äger rum på Hagaskolan, som är en F-9-skola. Projektet handlar om att synliggöra eleverna, och det fokuserar på media och scenkonst samt samverkan med olika projektpartners utanför skolan.

Som lärare har jag tänkt mycket på skolans roll, skolutveckling osv. och jag ser flera bekymmer med detta. Skolan lyckas inte möta elevernas behov, och det man vill göra som lärare ryms inte i lärarens roll.

Jag råkade på Stiftelsen framtidens kultur tack vare en pappa som hade hört talas om Stiftelsens arbete. Jag blev nyfiken, funderade vidare på vad jag ville och skrev en ansökan. Det gick bra; jag fick 800 000 kronor i augusti 2001. Generellt sett är det dock ett bekymmer att så få känner till Stiftelsen och dess möjligheter.

En annan viktig fundering i sammanhanget är huruvida det är ok att en lärare på sätt och vis finansierar skolverksamhet, vilket de facto sker när man får bidrag.

Det första året var mycket intensivt:

- Vi köpte in utrustning samt anpassade lokaler och utrustning, t.ex. i aulan och i form av en medieverkstad.
- Vi jobbade med fortbildning av personal med hjälp av Film i Västerbotten. Här handlade det bl.a. om att få igång "tänket".
- Vi hade pedagogisk handledning med Benny Dahlberg på högstadiet.

Ett axplock ur vår verksamhet

Film i Västerbotten har organiserat filmkurser där många lärare har varit aktiva. Just nu pågår en "analysera mera-kurs" där lärare analyserar filmer på kvällstid – nu senast filmen 8 mile. Detta är viktigt, för hur många lärare tänker på vad ungarna ser och vad det betyder?

Utöver pengarna från Stiftelsen har kommunen gått in med motsvarande summa pengar. För dem har vi startat en filmskola för alla ungdomar i kommunen. Den utrustning vi använder i skolan dagtid används alltså även av andra grupper.

Vi har haft ett projekt om arbetsro och arbetsmiljö på skolan för eleverna i år F-6. Eleverna i årskurs 2 kom överens om att det ibland kunde vara stökigt i klassen. Man filmade en situation där det var stökigt, och så visade man hur det hela kunde göras "rätt" i stället. Denna film visades som inledning på ett föräldramöte, vilket var väldigt lyckat. Det här är alltså även en elevdemokratisk fråga.

Sex elever vardera från Hagaskolan och Midgårds-skolan har bildat en skolbiogrupp, där startskottet var Filmfestivalen 2002. Dessa elever ska planera kommunens skolbio, analysera film och hjälpa till med skolans/projektets hemsida. Film i Västerbotten håller i denna aktivitet.

I samarbete med Lärarhögskolan har Hagaskolan hjälpt till att utveckla och utvärdera Swedkids, som är ett gratis läromedel för alla Sveriges skolor om värdegrund och etik (se mer på www.swedkid.nu).

Före riksdagsvalet 2002 gjorde en klass från Hagaskolan en utställning om makt och demokrati på Västerbottens museum, tillsammans med två gymnasieklasser. Vi förbereder just nu en ny utställning om Umeå, vilken ska äga rum i oktober 2004.

I samarbete med Ögonblicksteatern, som är en lokal fri teatergrupp, fick alla elever se pjäsen "Bambufeber" hösten 2002. Pjäsen tema var identitet, och eleverna fick bearbeta temat tillsammans med dramapedagoger före och efter föreställningen.

Vi har startat en mötesplats på Hagaskolan med bl.a. följande aktiviteter:

- Seniorsurf, inom projektet Generationer i samverkan
- Unga filmskolan
- Bio Max för barn, ungdomar och vuxna.

Vad vinner man på detta arbetssätt?

Jag har funderat över min roll som lärare i det här arbetet, och jag anser att det finns oerhört många vinster med detta arbetssätt:

- Man får aktivt verka i nya arbetssätt och arbetsformer.

- Man får möjlighet att skapa nya miljöer för lärande.
- Man får hantera ny kunskap och samverka i nätverk med andra lärare.
- Skoldagen blir varierande, med mycket bra elevkontakt.
- Det här handlar om utmaningar!

ATT SKAPA EN MÅNGKULTURELL VÄV MED UTGÅNGSPUNKT FRÅN PARKSKOLAN – MITT I BYN (ÄRENDENUMMER 97/01283)

► Inger Andréasson

► Pelle Jageby

Ur projektbeskrivningen

Genom att visa på likheter och olikheter i olika kulturers miljöer kan man skapa en mångkulturell förståelse i en skapande miljö där bild, färg, form, drama, musik, rörelser och mycket annat ger barnen kulturella upplevelser som kan växa till ett positivt, lustfullt, livslångt förhållande till kulturens möjligheter. Att utveckla arbetsformer som uppmunt- rar samarbete mellan barn, olika pedagoger och andra vuxna men även genom att använda en utifrån kommunal resurs och projektledare.

Metoden vi vill arbeta med bygger på principen att med alla sinnen utforska sin omgivning där lust och nyfikenhet är drivkraft. För att det undersökande arbetssättet ska bli den levande process som projektet innebär betyder det också att andra resurser, såsom musik, konstnärer, hantverkare med mera, tillkommer.

- - -

Inger Andréasson: Skene ligger i Sjuhäradsbygden, i det s.k. Tygriket. Jag är rektor vid Parkskolan i Skene och jag började där 1993, men då som biträdande rektor. När jag kom till Parkskolan var det en koloss på lerfötter. Man hade inställningen att barn lär sig bäst genom att sitta i sina bänkar. Den uppfattningen hade inte jag.

Efter ett tag skulle Parkskolan renoveras. Detta sammanföll med att jag hade varit och lyssnat på ett antal föreläsningar om hur man jobbar med

barn och stadsvandringar, där barnen fick lära sig att verkligen se vad som fanns i närmiljön. Inspirerad av detta tyckte jag att det var viktigt att barnen var delaktiga i anslutning till renoveringen – att de fick se vad som var vackert och vad vi skulle ta vara på. Det handlade om att öppna barnens ögon för skolmiljön.

Jag hade en idé om ett projekt kring detta, men när jag tog upp det, så var det inte så många som förstod vad jag menade. Men sedan mötte jag en arkitekt som förstod precis vad jag menade!

Nästa steg var att börja fundera på pengar. I samband med detta var Stockholm kulturhuvudstad, och man kunde söka pengar genom Stiftelsen framtidens kultur. Där såg jag en möjlighet.

Möten i skolans närmiljö

Vi ville använda den fysiska och verksamhetsmässiga förändring som en om- och tillbyggnad innebär. Tanken var att med stadsstudien som metod och i projektets form utforska och skapa möten i den miljö och kultur som finns i och runt skolan.

Det finns tio nationaliteter på skolan, så vi ville även skapa något som alla kunde delta i på olika sätt. Vi ville därför använda många olika språk – inte bara det talade språket.

Syftet med projektet

Syftet var att genom skapande verksamhet ge barnen kulturella upplevelser och möjligheter till kreativa uttryck, för att skapa ett positivt, lustfyllt och livslångt förhållande till kulturens möjligheter. Vi ville bl.a.:

- utveckla samarbetsformer
- väcka intresse för miljö och barnens möjligheter att förändra miljön
- visa på likheter i olika kulturers miljöer
- ge kunskap och förankring i barnens eget ursprung
- skapa en identitet och trygghet hos barnen, samt
- lyfta fram skolan och den närliggande miljöns arkitektoniska kvaliteter och tekniska förutsättningar.

Det bedrivs mycket hantverk i vår bygd, så vi ville att barnen skulle lära sig mer om olika material osv. i samband med att skolan renoverades: Varifrån kommer materialet? Hur görs det? Vart tar det vägen?

Vi fick pengar till en projektledare, en arkitekt, och vi jobbade med projektet under två år. Projektet avslutades 1999 – även om vi fick be om något utsträckt tid, eftersom vi inte riktigt hann med det vi hade planerat. Det finns också en dokumentation om vad som hände under de här två åren och vad vi gjorde.

Vi fick personalen att tänka på ett annat sätt när det gäller barns sätt att lära och hur man kan använda miljön i och runt om skolan. Under de här två åren fick vi även in ett antal fritidspedagoger, som hade en annan syn på detta och som direkt började arbeta utifrån de här idéerna.

Det handlar om en helhetssyn

Pelle Jageby: Jag är en av dessa fritidspedagoger, och jag tänkte berätta hur vi arbetade konkret med projektet.

Vi började med att undersöka omgivningen. Barnen fick planera själva, och vi tog dit stadsarkitekten för att visa upp barnens idéer. Tyvärr

kunde man inte realisera allt, men vi ville att barnen skulle få insyn i hur samhällen skapas.

Vi jobbade med många olika uttrycksformer och spann vidare på en gycklartradition med musik, teater, dans, dräkter osv. Det resulterade i ett slags allkonstverk, som vi presenterade på "Våryran" i vår kommun (en årlig marknad). Vi jobbade med barnens texter – satte musik, jobbade i studio och gav ut en skiva med barnens låtar. Barnen var med i hela den processen. Efter projektets slut har det kommit ut ytterligare en cd med egenkomponerad musik.

Det handlar om en helhetssyn och om att utgå från barnen i skapandet. De mindre barnen hamnar på sätt och vis direkt i vuxenkulturen, så därför är det viktigt att visa att deras kultur, det de tänker och tycker, också är viktig. Vi har även varit med i tv och radio, och det är bra att barnen får se att deras verklighet är viktig för vuxenvärlden.

Projektet har satt sin prägel på skolan

Det är några år sedan projektet avslutades, men jag tycker att det har satt sin prägel på skolan. Det är fler som vill jobba med olika uttryckssätt. Vi har t.ex. idrottsfolk som ser på det här med rörelse på ett annat sätt än det mer traditionella. Vi har också mycket kontakt med många lokala konstnärer, bl.a. textilkonstnärer.

Vi har i dagarna köpt in en mobil studio, där vi kan producera allt som gäller musik. Samtidigt vill vi använda studion på ett annat sätt – inte minst med tanke på att vi jobbar i en skola med många kulturer och språkområden. Därför vill vi befästa den kunskap som finns i vår historia och skapa en intervjubank med personer från bygden.

Vi har även utvecklat "Hela skolan sjunger" och vi ordnar vi en månatlig sammankomst där vi sjunger och pratar, och där barnen har en öppen scen. Vi bjuder in folk och vi försöker också att finnas utanför skolan.

Jag tycker alltså att projektet har satt sin prägel på skolan, och det känns inspirerande att arbeta med det!

MODELL ÖVER SAMVERKANSPROJEKT: SKOLA – KONSTNÄRER – NORDISKA AKVARELLMUSEET (ÄRENDENUMMER 00/00039)

samt

KONSTEN SOM KREATIV KRAFT I SKOLAN – UTGIVNING AV HANDBOK OCH FILM (ÄRENDENUMMER 02/01332)

► Lena Eriksson

► Pia Wretlind

Ur projektbeskrivningen

Modell över samverkansprojekt – vision: Att med bilden som språk skapa samverkansmodeller mellan en konstinstitution, konstnärer och skolan i syfte att främja eleverns utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. Att genom att ge spridning åt resultaten inspirera andra aktörer och dessutom påverka skol- och kulturpolitiken.

Målet är att skapa fungerande arbetsmodeller för samarbetet mellan Nordiska akvarellmuseet, konstnärer och skolan – allt i syfte att stimulera och utveckla framtida vardagsarbetet. Höja bildämnetts betydelse i skolans arbete – ämnesintegration. Visa på och utveckla bildens betydelse runt arbetet med elever i behov av särskilt stöd. Visa på och utveckla bildämnetts betydelse i arbetet med skolans värdegrund. Sprida erfarenheterna till skolvärlden, konstvärlden, beslutsfattare och till övriga i samhället.

Konsten som kreativ kraft i skolan: Ett treårsprojekt där ett antal skolor, konstnärer och Nordiska akvarellmuseet samarbetar går mot sitt slut. Många intressanta modeller kring hur man i praktiken för in konsten som kreativ kraft i skolorna har arbetats fram och fått ett intressant innehåll. Resultaten vill vi ge ut i bokform och film; detta för att ge fortsatt inspiration till lärare, skolledare, lärarutbildningar, politiker m.fl.

Lena Eriksson: Nordiska akvarellmuseet öppnade den 16 juni 2000, och vårt skolprojektet Nordiska akvarellmuseet – skolan – konstnärerna drog igång våren 2000.

Museet är en plattform, men målet har varit att jobba ute i skolorna som ett möte mellan tre världar. Ibland blir folk provocerade av att vi säger så, men museum, skola och konstnärer har olika roller och olika bakgrund. Vi har försökt se hur vi ska kunna samverka – utan att sudda ut gränserna. Var och en ska bidra med den kraft man har.

”Närmare varandra”

Pia Wretlind: Första perioden i projektet valde vi att arbeta helt och hållet utan elever, här på museet i seminarieform. Lärare, konstnärer och museipersonal samlades för att lära känna varandra och försöka få förståelse för varandras kompetens – se den, lyfta den och använda sig av den. Detta tog ett år. Den delen kallade vi ”Närmare varandra”.

Den här delen hade väldigt stor betydelse sedan, för det handlar inte bara om att olika kompetenser skulle närma sig varandra utan det gällde också att förankra projektet på de skolor som deltog. Vi erbjöd därför inspirationsföreläsningar för all personal på de olika skolorna, för att projektet skulle vara synligt och tydligt för alla – även om inte all personal var direkt berörd.

Lena Eriksson: En av målsättningarna var att bild och konst ska vara en naturlig del av vardagen i skolan – att det inte ska vara ett projekt utan att det här är något som ska leva vidare. Vi ville hitta modeller och strukturer, så att man känner att det här ger något, att man använder det och att det stärker vardagsarbetet.

Vi pratar mycket om olika nivåer, och vi har försökt att hitta olika sätt att förankra. Det handlar

om att hela tiden fråga sig vad som händer sedan: Hur ska vi få in det här i strukturen på de skolor vi jobbar med? Hur ska vi få in det ”under huden”?

Det måste få ta tid

Vi jobbar med att hitta formerna, och ändå vet alla vi som jobbar med konst och skapande att det händer inombords och att det tar lång tid. Man måste få personlig beröring och känna att det är bra.

Pia Wretlind: Det ska finnas en vinst för eleven i lärandet. Den måste vara tydlig – och då tar det tid. Vi begärde t.ex. förlängd projekttid, för vi behövde tid och mod att lita på att det skulle fungera om vi lät det vara en period.

Vi måste hitta formerna för våra olika utgångspunkter tillsammans. Jag är rektor, och alla ni vet att det inte är någon vardag där det finns tid i överflöd. Det handlade alltså dels om att hitta tiden, dels om att Lena och jag skulle förstå varandras roller.

Jag behövde fundera över hur man skulle kunna påverka rektorerna, så att de lyfte upp detta på respektive skola. Det är oftast på den nivån det kan bli problem, för att skolledaren inte ger utrymme och inte låter olika projekt komma till tals. Vi behövde alltså peppa skolledarna. Jag tog även hjälp av andra, för det pågår så otroligt mycket bra arbete i skolan – trots alla tidningsskriverier. Samtidigt var vi tvungna att fundera över lämplig organisering vad gäller planeringstid osv.

I dag har vi en konstnär anställd som specialpedagog. Hon målar med våra elever, så att de får ytterligare ett språk. Nu är det självklart, men det har tagit tid att förankra. Det gäller nämligen att få det förankrat, och då krävs både mod och tid.

Lena Eriksson: Första året deltog ett tjugofemtal lärare från sex skolor. Därutöver deltog ca tio konstnärer. Syftet var att i första skedet enbart träffas som vuxna och som olika yrkeskompetenser. Men vi märkte också att det hände massor ute i verksamheten. Man fick inspiration, provade saker och gick hem till sina skolor och gjorde det.

Nästa steg var att arbeta ute i skolorna mer konkret och pröva olika modeller för hur det här skulle kunna bli en del av vardagen. Vi började med att

samla in olika idéer och ha workshops här på museet. Kreativiteten var hög, och det fanns otroligt många spår i detta. Det handlade om massmediebilden. Det handlade om skapandet. Det handlade om bildanalys. Allt detta kokade omkring.

Fokus på tre undersökningsområden

Efter ett första sådant utflöde gjorde vi en hopdragnings, där vi fokuserade projektet på tre undersökningsområden:

- *Hur kan en skola och ett museum samarbeta i vardagen?* Detta har museet jobbat med tillsammans med ett lärarlag på en F-6-skola.
- *Hur kan konstbilden, samtidskonsten likväl som äldre tiders konst, användas i skolans alla ämnen?* Tre skolor har jobbat med det.
- *Hur kan konst och bildskapande stärka skolans arbete med värdegrundsfrågor och elever i svårigheter?* (Se mer nedan.)

Titlarna är något långa, men vi har försökt att renodla tre olika frågeställningar kring bild och skapande som vi tycker är intressanta. Vi har försökt att jobba med dem i den praktiska vardagsverkligheten och vi har också träffats för att få inspiration på olika sätt.

Ett lärarlag finns knutet till varje frågeställning. Vi har valt att jobba med lärarna, för det är de som kommer att vara kvar i skolan. Vi har också knutit en konsultkonstnär till vart och ett av dessa tre teman.

Nya nätverk har bildats

Pia Wretlind: Ytterligare en vinst har uppstått i och med att man bildade lärarlag gentemot de tre fokuserade områdena – nämligen att lärare från olika skolor träffas över gränserna. De jobbar alltså inte bara gentemot sin egen skola, utan de har även stöd av varandra. Detta har lett till fantastiska nätverk.

Elever i svårigheter har en konstnär knuten till sig, och där arbetar man med bildspråket. Jag, liksom många andra här, har en hel del elever med annat modersmål än svenska. Där jobbar vi bl.a. med textil och de berättar sin historia med hjälp av det språket. Man får därmed ett språk och ett uttryckssätt.

Lena Eriksson: Vår struktur innebär att det pågår ett arbete på skolorna där man prövar sig fram, samtidigt som man har ett stöd av både varandra och konsultkonstnären.

Sedan handlar det om att bli sedd, vilket är viktigt på många plan. Det måste finnas utrymme att träffas och reflektera. Vi berättar för varandra vad vi gör och vi har inspirationsföreläsningar, där vi bjuder in intressanta människor som har något att ge.

Folder, workshops, film...

Vi har satt samman en presentationsfolder om det som hittills har hänt. Där nämner vi dem som har hållit inspirationsföreläsningar, vilka ämnesområden vi har fokuserat på osv. Därutöver håller vi just nu på med att samla alla erfarenheter – dels för att rapportera vad vi har gjort, dels för att skapa en inspirations- och handbok för skolan. Den kan man sedan använda som tipsbok och inspirationskälla.

Pia Wretlind: När det gäller värdegrund och barn med svårigheter har vi ordnat heldagsworkshops på helger. Vi har bl.a. varit i Malmö och tittat på en utställning. Vi hade även förmånen att träffa Tim Rollins från USA i en workshop. Han har startat något som heter *Kids of survival*, där målet är att de elever som deltar ska klara skolan och komma vidare till collage.

I min skola jobbar vi mycket tillsammans med näringslivet vad gäller en del elever. Dessa är i skolan ett par veckor och sedan ute i näringslivet ett par veckor – för det är vad de orkar med. Några av dessa elever, och även fem elever från Tjörn, jobbade tillsammans med Tim Rollins här på museet i tre dagar – på engelska! De målade, arbetade med verklighet/fantasi, pratade om glädjen och meningen med livet, lyssnade på opera osv. Det var otroligt inspirerande att se hans sätt att arbeta med eleverna!

Vi har även gjort en film om detta, som vi hoppas kommer att finnas på AV-centralen.

TEKNIK SOM TALAR ALLA SPRÅK (ÄRENDENUMMER 96/00420)

► Lars Paulsson

Ur projektbeskrivningen

Ett projekt med syfte att stärka intresset för teknik och öka medvetenheten om teknikens betydelse för samhällsutvecklingen. I ett mångkulturellt möte mellan tonåringar i Stockholms stad/län produceras en utställning/vandringsutställning som ger perspektiv på teknik i tiden (dåtid, nutid, framtid) och teknik i världen. Utställningen, en kunskapspark utom- och inomhus, byggs under ledning av Tekniska Museet, i samverkan med ett högstadium i södra Stockholm (Bagarmossen) samt Kulturcentrum för invandrare (det s.k. Jordbroprojektet). "Teknik som talar alla språk" presenteras i samband med Kulturhuvudstadsåret 1998.

Det aktiva utställningsskapandet föregås av studier och debatter om innehåll och form. Ambitionen är att skapa en totalupplevelse där kunskapsinhämtning kombineras med pedagogiskt skapande. Till projektet

knyts en projektledare med bred teknisk kompetens, en konstnär/utställningsproducent samt en pedagog (bild och form/drama). Dessa organiserar projektet i nära samverkan med lärarna, deltar i arbetet ute på skolorna, möter ungdomarna i museimiljön, organiserar studieresor och arrangerar forum för information, diskussion och debatt.

Lars Paulsson: Jag kommer från Tekniska Museet, och vårt projekt genomfördes 1997–1998. Det var ett skolprojekt som pågick under ett helt läsår och det resulterade i en utställning på museet. Ungefär 120 elever från Bagarmossens skola och Jordbro-malmskolan i Haninge deltog. Därutöver deltog två lärarlag och folk från Tekniska Museet, varav flera var projektanställda för just det här projektet. (Filmvisning om arbetet och utställningen)

Syftet med projektet

Ett övergripande syfte var att överträda gränser på olika sätt. Vi var väldigt intresserade av att skolan skulle arbeta ämnesövergripande, och vi ville gå ifrån det traditionella samarbetet mellan skola och museum. Ytterligare en intressant aspekt var det som kallas det informella lärandet – gränsen mellan det man ska lära sig i skolan och det man är intresserad av och lär sig utan att tänka på det.

Många delar av projektet utgick från det eleverna själva var intresserade av. Sedan försökte vi hitta tekniska ingångar i det. Och teknik är ett väldigt tacksamt område, för vad de än var intresserade av, så gick det att hitta en teknisk eller naturvetenskaplig ingång!

Projektet innehöll både teoretiskt och praktiskt arbete. Dels gjorde eleverna research, dels arbetade man med själva utförandet. Sedan kom även själva gestaltandet in i det hela och hur man ska kommunicera budskapet. Där fick eleverna en hel del hjälp av bl.a. en konstnär, för att det hela skulle se bra ut.

Lärdomar inför framtiden

Det här är inte så enkelt. Det visade sig bl.a. att det var svårt att gå från ett väldigt inrutat lärande i skolan till det väldigt fria. På Jordbromalmskolan fick t.ex. inte eleverna sitta bredvid varandra eftersom de pratade för mycket – men helt plötsligt skulle de jobba i grupper och själva ta ansvar, planera och skapa. Det gick inte, så under hela den första terminen hände inte speciellt mycket. Men sedan började det hända saker!

Det gäller alltså att ha en viss uthållighet, och det vi missade var att allt gick för snabbt. Vi hann inte förankra projektet – vare sig i skolan eller på museet. Ska man jobba på det här sättet måste man spela in deltagarna, inte minst lärarna, men vi hade inte tänkt igenom ordentligt vad vi ville åstadkomma. I och med att projektet utgick från museet blev det också så att museet fick ta allt mer ansvar. Och i och med att det fanns en deadline för utställningen, så kastade vi in mer och mer folk i projektet för att få det färdigt.

Det hela byggde dessutom väldigt mycket på att det fanns eldsjälur bland lärarna, för långt ifrån alla var engagerade.

Det positiva är dels att det blev en väldigt fin utställning, dels att projektet var väldigt värdefullt för museet. Vi fick något slags kontakt med barn- och ungdomsvärlden och med deras tankar, deras intressen. Det har levt vidare på museet. I slutänden var elever och lärare genomgående positiva. Kontakten har upprätthållits, i alla fall med Bagarmossens skola. Flera år efter projektet fick deras högstadiel elever gå fritt på museet, och vi hade kontaktpersoner för skolan. På det hela taget har det haft ganska stora effekter på min arbetsplats, för det ruskade om på en traditionell arbetsplats. Helt plötsligt kom elever, som skulle börja bygga saker. Det stämde inte in i det inrutade museisystemet...

Nya projekt på gång

Museet har dragit lärdom av projektet. Vi jobbar på ett annat sätt, med andra ingångar. Ett projekt som pågår för närvarande är "Unga spekulerar". Det är ett samarbetsprojekt mellan Teknikens Hus i Luleå, Malmömuseum och Universeum i Göteborg, som finansieras av medel från KK-stiftelsen; även Stiftelsen framtidens kultur var med initialt.

Projektet utgår från IVA-projektet "Teknisk framsyn" (IVA = Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien), där man har tillsatt en utredning med paneler som ska fundera över framtidens teknik. Man insåg dock snabbt att det vore bra att även höra ungdomars och barns röster i det här. Det var starten för "Unga spekulerar".

Intresserade skolor får anmäla sig, och de skolklasser som anmäler sig erbjuds ett paket. Det hela inleds med en inspirationskväll för lärare, och sedan får läraren välja om man vill vara med eller inte. Om man väljer att delta, så väljer man ett fördjupningsämne som rör begreppen teknik, framtid och etik. Sedan gör man ett arbete om detta, i vilket det ingår inspirationsdagar på museet där eleverna möter forskare. Allt avslutas med en redovisning, där eleverna får välja redovisningsätt

– utställning, radio, film, vad helst. Många har valt att göra radioprogram och videofilmer.

Projektet har varit en framgång. Under första året deltog 6 000 elever och 700 lärare, vilket resulterade i 750 framtidsvisioner. Dessutom har vi haft 120 s.k. framtidspiloter, dvs. gymnasieelever som har

valt att skriva om detta som specialarbete. Vi har också låtit göra en oberoende utredning om projektet, och det visade sig att 42 procent av dem som tidigare ansåg sig vara tekniskt ointresserade nu är lite intresserade åtminstone!

UNWORDS KÄLLA (ÄRENDENUMMER 02/00708)

► Boel Larsson

Ur projektbeskrivningen

Under ett drygt år har Kulturpedagogiskt centrum (KPC) och Österlens museum (ÖM) genomfört pilotprojektet "Unwodrs källa" i syfte att finna nya pedagogiska vägar för samarbete med skolans alla stadier. Projektet har gett goda resultat bl.a. vad gäller förankring av lokal historiekunskap, källkritisk förståelse och medvetenhet om rörlig bilds betydelse i ett forskande arbetssätt. Region Skåne har bidragit med 100 000 kronor till projektet. KPC och ÖM vill nu utveckla "Unwodrs källa" till ett treårigt projekt med målsättningen att ge möjlighet för kommunens alla skolor att integrera filmpedagogik i undervisningen av samhälls- och naturorienterade ämnen.

Målsättningen är också att ge allmänheten möjlighet att möta och förstå skolans nya forskande arbetssätt samt utveckla museet till ett levande klassrum.

- - -

Boel Larsson: Jag arbetar på Kulturpedagogiskt centrum i Simrishamns kommun, som lyder under BUN – barn och ungdomsnämnden. Jag arbetar som filmpedagog.

Unwords källa är ett sätt att försöka få igång filmarbetet i Simrishamn. Vi arbetar integrerat i skolornas kärnämnen med drama, bild och film.

Samarbete med Österlens museum

Vi har arbetat med film sedan 1998. Först funderade vi över vad vi skulle göra, och det ledde till ett samarbete med Österlens museum. Man hade

nämligen gjort utgrävningar och hittat en stor järnåldershall strax utanför Simrishamn, och museet ville göra en utställning som skulle rikta sig till barn och ungdomar.

Jag diskuterade med museichefen om hur vi skulle kunna göra det tillsammans. Kanske gick det att göra något med film?

Vi kom fram till att vi under ett antal år skulle erbjuda elever i Simrishamns skolor att göra korta informationsfilmer, spelfilmer eller något liknande om olika historiska, biologiska, språkliga och andra områden från stenåldern och framåt i tiden – bara det hade anknytning till något fynd i trakten. Vi hade nämligen märkt att barn och ungdomar i Simrishamn trodde att folk flyttade till trakten i början av 1900-talet...

Vi upptäckte att även lärarna visste väldigt lite om traktens historia. Man klagade t.ex. över att man inte fick pengar att hyra en buss och åka till Lund för att titta på runstenar – fastän det redan fanns fem mycket intressanta runstenar fem kilometer från skolan! Den här okunskapen gällde även lärare som är födda och uppväxta i trakten.

Projektet är öppet från år 1 till gymnasiet. Nu rullar det på, och det blir bara större och större. Det är jätteroligt!

Vi har visat filmerna som en multimedial uppslagsbok med text, bilder, film. Nu letar vi efter en annan form, och vi bär med oss tanken om en enklare form där man bara spelar upp filmerna.

Exempel på verksamheter

Några exempel på vad som har kommit upp i projektet:

Eleverna i år 1 kom till mig och ville göra en lekdocksanimation. ”Herregud”, tänkte jag... Det var ett av de första projekten och det tog ett år. Det gick jättebra!

Vi har en kille som kommer från Bosnien. När han var liten i Bosnien hade han hört talas om vikingarna och han hade sett massor av vikingafilmer, sade han. Men när han kom till Sverige, så fanns det inga vikingar här...

Han ville göra en film om Ibn Fadlan som har gjort nedskrivningar om ruserna. Men hur skulle vi få det att hänga ihop med Simrishamn? Jo, på en av de runstenar i trakten jag pratade om innan står det skrivet om ruserna, så naturligtvis fanns det en koppling! Vi har dessutom kopplat till oss personer med fackkunskap om detta.

Slutligen – Unword betyder ”den icke rasande”. Vi tyckte att det var en bra bild för vad vi vill med det här. Det handlar om att i lugn och ro få ta till sig detta.

EUREKA – KONST I SKOLAN SOM EN BRO MELLAN KONKRET OCH ABSTRAKT (ÄRENDENUMMER 02/00075)

► **Gunnel Berlin**

Ur projektbeskrivningen

Eureka ska verka i år 0–2. Eftersom mycket av skolans arbete bygger på en abstraktionsförmåga som inte alla barn är mogna för, skapas tomrum i barnens begreppsbildning, som i värsta fall bara växer med åren.

De nationella proven visar på brister i undervisningen. De konstnärliga uttrycken kan utgöra en bro mellan egna konkreta, praktiska erfarenheter och abstrakt tänkande. Genom att arbeta medvetet med dessa konstnärliga discipliner kan barnens begreppsbildning öka avsevärt.

En projektledare som ska arbeta med skolans personal och konstutövare av olika slag kommer in under projektets gång. Erfarenheterna rapporteras kontinuerligt på en hemsida, sammanställs och dokumenteras för att resultera i exempelvis en inspirations- och handlednings-cd-rom. Seminarier och föreläsningar ordnas.

- - -

Gunnel Berlin: Jag är konstnär, grafiker och tillika halvtidsanställd projektledare för Eureka. Jag har ofta jobbat med pedagogiska situationer och jag har märkt att det nästan alltid är de ambitiösa

föräldrarnas barn man jobbar med – men det är inte det jag vill.

Min övertygelse och erfarenhet är att konsten har ett stort egenvärde och en stor betydelse för förmågan att förstå världen. Det gäller väldigt många, inte minst de barn som inte är verbala eller som inte hittar ord av andra anledningar. Därför är det mycket värt att jobba med detta i skolan.

(Bildvisning)

Det handlar om att få barnen att tänka till

Själva grundtesen är att konsten i alla dess former är en bro mellan konkret och abstrakt tänkande. Jag jobbar med barn i år 0–2, och jag försöker få dem att tänka till.

Tillsammans funderar vi bl.a. på hur människan gjorde innan det fanns siffror – alltså hur man beskriver antal utan siffror. Vi funderar också på varför rätt och fel inte alltid stämmer, för vad är t.ex. varmt och vad är kallt? Det beror ju på vad man jämför med...

Vi jobbar med olika symboler, och barnen får leka med öppna och slutna former. Vi jobbar även med ”inteformer” – alltså så fort man har något har

man även dess motsats. Detta kan man visa genom att klippa ut sin initial ur ett papper, för vad händer då? Jo, man får två initialer – dels den utklippta, dels hålet efter den!

Vi har besökt Kaffé Fassett-utställningen på Röhsska museet i Göteborg. Två av museets pedagoger tog emot barnen och berättade om utställningen. Vi tittade på olika mönster, och sedan jobbade vi vidare med det på hemmaplan. Man ska även jobba vidare med detta i slöjden.

Ibland använder vi dessutom konsten för att arbeta med olika teman – vänskap, tiden osv. De flesta sjuåringar är fortfarande fria i sinnet, men några är redan ganska låsta. De har redan fått krav på sig om hur det ska bli och hur det ska vara. För dessa barn är jag förmodligen jätteprovocerande.

Varsamhet är viktigt...

Jag flyttade från Stockholm till Kungshamn för 23 år sedan. Kungshamn är ett fiskarsamhälle där fisket håller på att dö ut, och man har ingen naturlig tradition av kulturella uttryck. Därför måste man vara varsam.

Projektet pågick i drygt ett år, och vi har det här läsåret kvar. Inledningsvis gick jag inte direkt in med det konstnärliga uttrycket i klasserna, för jag ville få in tankarna om detta först. Under det första året lyssnade jag därför mycket på vilka förväntningar lärarna hade på hur man skulle kunna använda konsten i undervisningen, och vi försökte hitta bra samarbetsformer.

Nu har jag däremot allt mer styrt in projektet på det konstnärliga arbetet.

- - -

Diskussion

Lena Pählman: Peter Arndt, du är skolledare på Kungshamns skola. Hur känner du att det här påverkar arbetet skolan – om det gör det?

Peter Arndt: Detta påverkar definitivt skolan. En spännande fråga nu är vad vi ska göra av det här i framtiden. Lärarna tycker att det är intressant, men man vill ha mer tid att arbeta med det. Även mellanstadiet börjar snegla på vad vi håller på

med. Allt fler ser möjligheterna, t.ex. vad arbetet med geometriska former kan göra i matematikundervisningen. Men det är svårt att övertyga kommunen om att det här bör få kosta pengar...

Publik: Många lärare har säkert en ambition att jobba på det här sättet, men man saknar metoder och verktyg. Därför är det bra att bredda lärarnas verktygslåda. Du, Gunnel, har ju massor med idéer, så därför är det viktigt att använda dig i fortbildningen.

Gunnel Berlin: Jag tycker att det är viktigt att lärarna är med, och det är jag ganska bestämd med. Jag vill att lektionerna ska fungera som inspiration för dem. Vi har även arbetat med studiedagar för att lärarna ska fördjupa sitt kunnande. Där har man fått pröva olika arbetsformer – rytm, rörelse, bild osv.

Jag har en massa tankar om det här, och jag är med på lärarnas planering. Men jag vet inte vad som händer om ett par veckor – för det blir vad som uppstår i gruppen. Det handlar om att vara observant på vad som händer och ta tag i det.

Publik: Det är viktigt att det får ta tid. Många lärare vill gärna få tips och idéer för att göra det här – men sedan tar det slut. Det viktiga är att sprida ett förhållningssätt och man måste få tid till reflektion.

SAMVERKAN SKOLA/KULTURARBETARE (ÄRENDENUMMER 02/00667)

► Irene Björcke

► Sven-Olof Lundqvist

Ur projektbeskrivningen

En skola med motiverade och kreativa elever som har lust att lära. En skola som är öppen och ger möjlighet till ett skapande arbetssätt. Samarbete mellan kulturarbetare och skola höjer kvaliteten och ger mångfald. Under en två års projekttid öppnar vi skolan för nya medarbetare och aktörer. Vårt mål är ett fast och långsiktigt samarbete med kulturarbetare.

- - -

Sven-Olof Lundqvist: Jag är en av tre rektorer på Gullmarsgymnasiet i Lysekil. Lysekil är en industrikommun med fiskeindustri, raffinaderi, mekanisk industri osv. Skolan har 850 elever och den ägs av två kommuner gemensamt – Sotenäs och Lysekil, vilka båda är fattiga kommuner.

Vi har ett brett utbud med bl.a. elprogram, industriprogram, yrkesförberedande program, hotell och restaurang, samhällsprogram, naturvetenskapsprogram. Gymnasiet i sig skiljer sig från grundskolan, eftersom det är mycket mer spretigt. Vårt lärarkollektiv består av allt från högutbildade svetsare till kemilärare, kockar osv.

Alla elever ska få möta kulturen

Vi har jobbat med kultur på gymnasiet sedan flera år tillbaka. Vår ambition har varit att alla elever, oavsett program, ska möta kultur i någon form under sina tre år. Detta är i grunden en demokratisk tanke – att kulturen inte ska vara förbehållen en liten grupp. Även om du går på ett yrkesprogram ska du ha haft möjlighet att se en teaterpjäs eller en dansföreställning.

Vi är halvvägs inne i projektet nu. Idén startade år 2000 på en konferens i Örebro som anordnades av Statens Kulturråd och Skolverket – ”Kultur för lust och lärande”. Vi besökte samtidigt en gymnasieskola i Örebro som var inne i en spännande process, där man använde kulturen praktiskt.

Vi åkte tillbaka till Lysekil och diskuterade vidare. Grundidén var att vi ville jobba mer med kultur i skolan. Vi var förvisso redan på väg, men vi ville utveckla arbetet. Kulturen skulle bli ett slags jäst i degen som sipprar ut i vardagen och berikar skolan.

Mindre tråkig, mer rolig och mer utmanande...

Kulturen gör skolan bättre, mindre tråkig, mer rolig och mer utmanande. Vi ville använda de kreativa krafter som finns utanför skolan inne i skolan, utveckla dem och göra dem till en del av vardagen.

Kultur ska inte handla om enstaka projekt eller vara något jippobetonat där man avbryter undervisningen, tittar på kultur, och sedan går tillbaka till sin lektion.

Vår målformulering var följande:

”Vårt mål är en skola med motiverade och kreativa elever som har lust att lära. En skola som är öppen och ger möjlighet till skapande arbetssätt.”

Vi har nu hållit på i ett år. Vi har gjort massor, och vi har en hel del framför oss. Vi har fått mycket praktisk erfarenhet av hur vi ska nå målet.

Irene Björcke: Jag är lärare inom skolans estetiska verksamhet. Jag är egentligen textillärare, men numera har jag även hamnat inom bildområdet, och jag ser det som positivt att jag jobbar ganska brett.

Tankarna på att arbeta med kultur har funnits med tidigare. Vi har bl.a. blivit uppsökta av Uttryckslabbet, som arbetar tillsammans med Gerlesborgs konstskola, och vi har haft ett gott samarbete med kultursekreteraren i Lysekil.

Men vi insåg att det var dags att formulera oss mer konkret, och vi kom fram till att vi ville jobba på bredden.

Sådant här tar tid

Det är viktigt att inse att sådant här tar tid – och att det tar än mer tid på gymnasiet. Lärarna har en brokig bakgrund. Många är akademiska i sitt tänkesätt, man har en stark ämnesstolthet och man bevakar ”sina” timmar.

Vi började därför med en halv studiedag för lärarna tillsammans med en konstnär som har jobbat mycket med rörelse. Där fick man fundera över vad man egentligen förmedlade i sin lärarroll.

Vi har valt att ha en liten ledningsgrupp, för då går det lättare att fatta beslut. Det har fungerat bra, men nu börjar det bli dags att sprida idéerna ännu mer. Det är ett tålmodskrävande arbete, och det viktiga är att få eleverna att önska sig det här.

Exempel på verksamhet

Vi har bl.a. startat körsång, för att eleverna har önskat sig det. Vi har också haft besök utifrån som har erbjudit kultur i olika former. Eleverna har även varit med och gjort en skulptur, i samband med att vi byggde om skolan.

Vi hade en kulturdag förra året. Årets kulturdag äger rum nästa vecka med temat ”Slöjd, dans och musik” – även detta utifrån elevernas önskemål. Eleverna får då välja fritt bland 35 olika workshops och vi försöker att jobba på bredden, bl.a. med ett livespel ute i skogen.

Jag har viss tid avsatt för projektet – knappt 1/3 tjänst. Men jag tycker nog att det vore bra med fler inblandade och mer tid...

Ytterligare några exempel på vad vi har jobbat med:

- Vi har startat ett café där vi ska ha kulturinslag på fredagarna.
- Eleverna har startat en tv-förening.
- Det finns en poesihörna i biblioteket, där eleverna läser dikter för varandra.

Det handlar om att göra detta till en del av den dagliga verksamheten. Ett sådant sätt kan vara det våra elkillar gjorde – först ett besök på Stadsteatern där de fick lära sig mer om ljussättning, och sedan ljussättning ”på riktigt” av en utställning av motorer. De ska också göra ett jobb åt kommunen.

Sven-Olof Lundqvist: Häromdagen visade vi en teater om tredje världen. Lärarna i SO erbjöds att använda föreställningen i sin undervisning, vilket också stöttades från ledningshåll.

Irene Björcke: Det är också viktigt att kulturarbetarna får vara med och planera arbetet, för det ger ett nytt sätt att tänka. Annars är det lätt hänt att det blir jippobetonat.

KUNSKAPSTORGET PÅ SOLÄNGSSKOLAN (ÄRENDENUMMER 97/00111)

► Margareta Arvidsson

Ur projektbeskrivningen

Solängsskolan har en stor och sällan utnyttjad aula. Genom att samla skolans två bibliotek där och ordna utrymme för olika medier, teater, skrivar- och studieverksamhet, skulle vi få en fantastisk möjlighet att tillämpa elevaktiva arbetssätt.

Vi skulle få ett informationscentrum med stor användbarhet. Genom lokalernas läge skulle vi få ökade möjligheter till samarbete mellan teoretiska och estetiska ämnen.

Ett modernt mediatek vore av stort värde för oss även som praktiskskola för den intelligande lärarhögskolan. Vi skulle också kunna tjäna som modell för många andra skolor som behöver göra gamla dyrbara lokaler användbara.

Margareta Arvidsson: Jag kom till Gävle 1974, från en nybyggd skola i Hälsingland. I Gävle hamnade jag på Solängsskolan som var byggd på 1950-talet. Den var väldigt konventionell. Skolan

är byggd som ett Z – mellanstadiet och högstadiet i en del, praktiska ämnen i mitten tillsammans med aula och matsal, samt lågstadiet i nästa vinkel. Det är en trevåningsbyggnad med långa korridorer och rektangulära klassrum med långa rader av bänkar. Och i en fyrkantig byggnad blir även tankarna fyrkantiga...

Arkitekturen styrde verksamheten

Vi var väldigt beroende av lokalerna och arkitekturen styrde verksamheten. Det fanns t.ex. inga grupperum. Man försökte dela upp klassen, men vart skulle man ta vägen? Det som återstod var korridorerna. Man var alltså hänvisad till katederlivet och den typen av undervisning.

För 14 år sedan fick jag ansvar för de två bibliotekslokalerna på skolan.

Högstadiets och mellanstadiets bibliotek låg i skolans mörkaste hörn, mellan två lektionssalar. Man var alltså tvungen att störa en av två klasser för att kunna besöka biblioteket. Det lånades inte så mycket böcker då, för det blev en störande verksamhet.

Lågstadiets bibliotek låg i andra änden av huset, i en sal som användes till allt möjligt annat. När jag skulle gå dit och städa i bokhyllorna var det ofta musikundervisning, videovisning för småbarnen eller läkarundersökning. Det var inte värst tillgängligt.

En ny lokal – som snabbt blev överfull

Jag klagade för rektorn om att detta faktiskt var svårt och att vi egentligen inte hade några bibliotek på skolan. Efter något år fick jag därför tillgång till ett klassrum som råkade bli ledigt, så vi åtminstone fick en egen ingång till biblioteket. Det var ett stort lyft! Vi fick även nya gardiner; tidigare hade man vant sig vid att gardiner och möbler nästan ramlade sönder...

Nu fick vi alltså ett fräscht bibliotek, och eleverna upptäckte att man kunde gå dit. Det lilla rummet blev snabbt överfullt, så jag klagade igen hos rektorn. Jag funderade hit och dit på hur man skulle kunna göra, men det var svårt att hitta någon vettig lösning.

Kanske man kan använda aulan?

Så fick vi en ny, ung rektor, och han föreslog aulan som bibliotek! Men aulan var för mig ett ställe där man på min skoltid satt med knäppta händer på morgonen under morgonsamlingen och sedan besökte vid högtidliga tillfällen. Ett sådant rum fick man väl inte klampa in i med vilken verksamhet som helst – eller fick man det?

Men rektor hade ju sagt det, så kanske det ändå skulle fungera...

Jag gick runt där med mitt måttband och mina funderingar. Det var högt i tak, det fanns en fönstervägg och det var väldigt rymligt. Det var dock ganska mörkt och dystert, så jag undrade om man verkligen skulle kunna få ett bibliotek av detta som kändes trevligt. Men jag gjorde en önskelista på vad ett bibliotek kunde innehålla.

Jag började tänka i två plan – en balkongavdelning, det vore något! Det behövdes arbetsplatser, bokhyllor, datorer, kopiator, lånedisk, någonstans att se på film, kanske utrymme för att producera video, fotolabb, inspelningsstudio...

Det fanns tomma källarutrymmen och en vind som vi kunde använda. Från vinden kunde man dessutom komma över till högstadiets byggnad där NO-salarna låg – och NO-folket var de som senast kom till biblioteket. Tänk om man kunde bygga ihop allt detta!

Även de praktiska ämnena fanns alldeles i närheten, med sina salar för slöjd och hemkunskap. Alstren från de praktiska ämnena skulle kunna visas upp, så att man fick visa upp alla de språk som finns i skolan – bildspråk, filmspråk, keramik, slöjd, textil. Det finns nämligen så mycket i en skola som aldrig visas, men eleverna tycker det är roligt att få visa upp sina alster, för då stiger man i värde.

Jag funderade på allt detta, väldigt mycket, under lång tid. Till slut hade jag skissat upp ett koncept som jag visade för rektor och för kommunens förste skolbibliotekarie. Och tro det eller ej – de var inte helt avoga till det hela! Jag visade även upp det på föräldraföreningens möte. Lågstadieföräldrarna blev helt entusiastiska och ville sätta igång direkt! Men ni vet hur det är – snabbt går det inte, med alla beslut, protokoll, papper, möten...

Det var väldigt roligt att höra hur entusiastiska föräldrarna var. De hade gjort precis som jag och tänkt in eleverna i verksamheten. Så här ville de att deras barn skulle ha det!

Den eviga jakten på pengar...

Sedan var det dags att börja höra sig för hos maktens personer. Nja, de tyckte nog att det var ett himla stort projekt. Inte fanns det några pengar till sådant här, så det kunde jag nog lägga på hyllan.

Men jag gav inte upp, utan i stället började jag fundera på om man kunde söka pengar på annat håll, via fonder osv. Nej, det var också svårt. KK-stiftelsen var ett alternativ – men det var för lite datorer för deras smak.

Men sedan var det en vänlig själ på Bibliotek Gävleborg som kände till att det fanns något i Uppsala som hette Stiftelsen framtidens kultur. Vi försökte där – och tänk, de trodde på det här!

Vi vände oss återigen till kommunen och talade om att om vi inte fick göra det här så skulle vi missa 500 000 kronor från Stiftelsen framtidens kultur, och det var ju inte så roligt för kommunen att höra. Så småningom fick vi besked om att vi fick 4 miljoner kronor, men inte ett öre mer! Då blev vi nervösa – för tänk om vi skulle överskrida det här. Men bygget kom igång och det visade sig att sluträkningen var dryga 2 miljoner kronor, och det är ju inte mer än en ordinär fallskärm, så det var väl inte så farligt!

Nu har vi ett riktigt kunskapstorg!

Nu har vi fått vårt kunskapstorg, och jag tycker att det är så härligt. Det är verkligen ett hjärtebarn för mig – de kommer att få svårt att pensionera mig, för jag kommer att ha svårt att lämna lokalerna. Häromdagen nämnde jag för en mellanstadiekollega att jag skulle hit och berätta om vårt torg, och så sade hon att det var det bästa på hela skolan. Det kändes skönt att höra.

Nu har våra elever en plats där de kan sitta och jobba. Jag har alltså tänkt koreografiskt, och det hela är utformat som ett torg, med en öppen plats i mitten. Det bygger på tanken att man samlas i mitten på torget, vid en brunn och hämtar vatten,

utbyter information med varandra och kanske också utbyter varor. På ett torg finns det fiskständer, klädständer, blomsterförsäljning och springbrunnar. Våra springbrunnar är IT-brunnarna – datorerna som står mitt i salen.

Ungarna går först fram till datorerna. Är det kö där så fortsätter de ut i cirkeln utanför – torgständer. I våra torgständer har vi uppslagsböcker och faktaböcker.

När de har hittat det material de behöver gör de precis som när man har handlat på torget. Man går hem och sätter sig och konsumerar det man har köpt. Eleverna sätter sig runt torget. De kanske går till Rådhuset intill torget för råd och hjälp – alltså till lånedisken. De kanske går in i Lässtugan, som har ett torn med klocka på. Där kan de läsa i lugn och ro. Annars kanske de sitter och resonerar högljutt med varandra i en grupp.

De små barnen störtar direkt ut i Bokskogen, där deras böcker finns. Längst in i skogen finns en avskild och lite halvmörk sagogrotta – och det är minsann inte bara småbarnen som trivs där. Där hittar jag ofta stora pojkar som tycker att det är skönt att slappa lite...

På den övre våningen har de större barnen sin skönlitteratur – Läslustan. Där finns även ett utrymme för bibliotekarien. Vi har en biograf, där vi kan se video och där eleverna kan visa sina egna videoproduktioner som de har mixat till i källaren.

Vi har även utställningsmöjligheter. Men det börjar faktiskt bli lite trångt, så vi har även gett oss ut i korridoren med utställningar.

Stora vinster och många besökare

Vi har vunnit väldigt mycket genom kunskapstorget, och jag tror inte att vi hade fått det utan bidrag från Stiftelsen framtidens kultur. Bidraget var mycket pådrivande för att kommunen skulle ge sitt ok till det här ”konstiga påhittet”.

Utlåningen av böcker har ökat enormt. Förr kunde det handla om sju böcker om dagen, nu handlar det om 47 eller 147 böcker på en dag – en jättestor ökning! Eleverna har många arbetsplatser och man jobbar på många olika sätt.

Det fyrkantiga skolbygget har brutits. Aulan är en åttahörning, utan räta vinklar där trapporna går snett, och jag tror faktiskt att det är bra för verksamheten att allt inte är fyrkantigt och förutsägbart. Man lär sig hitta nya lösningar och tänka på ett annat sätt än det rutiga och inrutade.

Vi har också många besökare utifrån, vilket är glädjande! Förutom att torget är en tillgång för skolan verkar det som om många lånar idéer från oss till sina egna skolor. Och detta är en idé som är värd att spridas!

MUS-E, ETT MULTIKULTURELLT PROJEKT I SKOLMILJÖ

(ÄRENDENUMMER 02/00133)

► Per-Axel Sundberg

► Margaretha Åström

Ur projektbeskrivningen

Projektet sträcker sig över tre år. Tio procent av den timplanebundna tiden ska kulturarbetare, personal och elever arbeta med olika kulturformer, såsom bildkonst, musik, teater och dans. På så sätt får eleverna lära sig att, förutom med det talade och det skrivna språket, uttrycka sina åsikter, tankar och känslor på ett sätt som är universellt och kan förstås av alla. Genom att utveckla elevernas kreativa förmåga skapas en inre harmoni och säkerhet som förebygger våld och rasism.

Per-Axel Sundberg: Vi kommer från Årbyskolan i Eskilstuna. Det är en F-9-skola i norra delen av staden. Området är invandrantätt; F-6 har 70-75 procent invandrarbarn med en annan bakgrund än svensk. På högstadiet är siffran ca 50 procent. I dagsläget har vi 800 elever och ca 30 språk på skolan.

Margaretha Åström: Det är många kulturer som möts, och det är många intressen som ska tillvaratas. Många tycker att just deras åsikt är den rätta, och det blir lätt missförstånd. Det där har diskuterats mycket på skolan: Vad kan vi göra för att komma undan rasism mellan barnen och det våld som finns?

Av en slump träffade jag den nyanställda länsbildskonsulenten hösten 2000. Hon blev i sin tur jättelucky över att den första hon träffade i kommunen var just en lärare. Hon hade nämligen fått nys

om MUS-E (*Multicultural Programme in School Environment*) genom sina kontakter ute i Europa – hon själv kommer ursprungligen från Belgien.

Bakom MUS-E står den kände violinisten Yehudi Menuhin (1916-1999), som kämpade för de mänskliga rättigheterna under alla år, bl.a. genom sin musik. Han höll otroligt många konserter med bäring på sitt engagemang, t.ex. 1945 för överlevande fångar från koncentrationsläger. Hans stora musikintresse förde honom även ut i skolorna, för han tyckte att vi inte bara kan hålla på som vi gör med ämnen rakt upp och ner, utan vi måste ge barnen andra språk.

År 1992 bildades *Yehudi Menuhin Foundation*, som senare övergick till att bli MUS-E. Man har verksamhet i 13 länder i Europa, varav Sverige tillkom senast. Stiftelsen är enormt stark, framför allt i Spanien, Italien, Luxemburg, Irland och Belgien.

Var MUS-E något för oss?

Jag tog med mig tankarna från länsbildskonsulenten till skolan och presenterade det för rektor och kollegor: Var detta något för oss? Vad skulle det innebära att under tre timmar per vecka ha konstnärer i skolan? Vad skulle föräldrarna tycka?

Många av våra föräldrar är nämligen väldigt inriktade på att skolan innebär att eleven sitter still och arbetar med sina ämnen på traditionellt sätt.

Vi kom fram till att det var intressant och vi sökte pengar från Stiftelsen framtidens kultur. År 2002 beviljades vi 700 000 kronor. Vi startade med projektet i januari 2003, så vi är nu inne på den andra terminen.

Per-Axel Sundberg: Vi ordnade en information på skolan om bakgrunden till och tankarna med projektet, eftersom det är ett annat sätt att arbeta och ett sätt att ge barnen ett annat språk att uttrycka sig på. De flesta föräldrarna köpte det direkt, även om några var en aning fundersamma. Vi försökte dock förklara för dem att projektet kommer att ge goda kunskaper – förmodligen i större utsträckning än traditionell undervisning.

Olika teman för olika terminer

Margaretha Åström: De konstnärer som deltog den första terminen jobbade med bildkonst och musik. Den här terminen har vi riktat in oss på bildkonst och dans från andra länder, för det handlar dels om att barnen ska kunna känna igen sig, dels om att det ska vara naturligt att ta till sig andras traditioner. Vi har hittills arbetat med latinamerikansk dans och romsk folkdans. Nästa termin kommer vi att arbeta med drama och afrikansk dans.

Det man har sett ute i Europa på skolor som arbetar med MUS-E är att det blir mindre slagsmål, mindre våld, mindre bråk över huvud taget. Man tolererar och accepterar varandra bättre.

(Power Point-presentation)

Per-Axel Sundberg: Detta bildspel togs fram inför en konferens i Florens i juli. Det var ett s.k. kontaktseminarium där vi träffade representanter för skolor i hela Europa som jobbar med kultur i skolan.

Margaretha Åström: Representanter från lärarutbildningar runt om i Europa deltog, och vi diskuterade hur lärarutbildningen kan förändras så att kulturen ingår på ett naturligt sätt och så att framtida lärare har detta med sig i sin egen ryggsäck.

Per-Axel Sundberg: Målsättningen är att eleverna ska kunna kommunicera på ett universellt språk, dvs. via konsten och kulturen.

Det fundamentala i projektet är att pedagoger och kulturarbetare jobbar med hela gruppen; man tar

aldrig ut enskilda elever eller elevgrupper, utan hela tiden arbetar man med hela klasserna – just för att stärka sammanhållningen och för att få eleverna att våga uttrycka sig i den egna gruppen.

Under termin två ska vi även jobba mellan grupperna. Fortfarande är det sammanhållna grupper, men vi jobbar tillsammans i större grupper.

Margaretha Åström: Vi har en referensgrupp med konstnärer, lärare och länsbildskonsulenten. Denna grupp arbetar med planeringen. Det finns också en styrgrupp – allt enligt Yehudi Menuhin Foundations regelverk.

Per-Axel Sundberg: Grundtemat för projektet är ”Jag i världen”. Det tyckte vi passade oerhört bra, eftersom vi har många barn från olika delar av världen.

Vi har bl.a. haft med musiker som inte bara spelade för barnen, utan man byggde också instrument tillsammans med barnen. Man har också byggt en stad, och i anknytning till det arbetet byggde man också torn.

Margaretha Åström: När det gäller tornen var förutsättningen för min klass att 24 barn skulle bygga två torn. De fick en bottenplatta, rotting och tejp, och sedan skulle de bygga ett så högt torn som möjligt, med våningar och människor. De fick även skriva berättelser om vilka som bodde där, men de fick inte använda sin egen familj, utan det skulle vara helt andra.

På Europaparlamentet i Bryssel finns nu ett rum med MUS-E:s torn från olika länder i Europa. Tre av våra torn har åkt långtradare ner till Bryssel och står utställda i detta rum, till Yehudi Menuhins ära. Det är kul!

Planer inför framtiden

Per-Axel Sundberg: Vi har långt ifrån avslutat vårt projekt. Våra närmaste planer är att samarbeta med skolor i Norge och Finland, och vi ska försöka ta kontakt med skolor i Estland. Vi har också inlett ett arbete med att bilda en nationell MUS-E-förening, för det finns ingen sådan i dag. På detta sätt ska vi försöka sprida verksamheten – först och främst i Eskilstunas skolor, sedan i Södermanlands skolor och kanske även nationellt.

Mälardalens högskola är inkopplad i projektet, och man forskar runt pedagogik och estetikens betydelse för skolarbetet. Vi har även kontakt med en ungersk universitetslärare som har hjälpt oss att få kontakt med skolor i Ungern som jobbar på det här viset.

Vi siktar alltså på samarbete med skolor både i Norden och ute i Europa.

Vår förhoppning är att det här ska bli ordinarie kommunal verksamhet efter de tre åren. Redan i dag har får vi visst stöd från Eskilstuna kommun och landstinget, och vi hoppas mycket på det här!

MÖTESPLATSER OCH KULTUR I SKOLAN

I VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN (ÄRENDENUMMER 01/01269)

► **Catarina Carlsson**

Ur projektbeskrivningen

Syftet med projektet är att fortsätta utveckla samarbetet kring "Mötesplats" samt skapa en regional samordning för arbetet med kultur i skolan.

Samordnarens arbetsuppgifter blir, förutom projektledning för "Mötesplats", att med utgångspunkt från samma arrangemang och dess utarbetade kontaktnät utveckla samtalet kring "Kultur i skolan" i form av ytterligare konferenser och seminarier. Samordnaren ska också finna former för att sprida information om pågående regionala, nationella och internationella utvecklingsprojekt samt initiera/sammankalla arbetsgrupper och nätverk som syftar till att driva kompetensutvecklingsfrågor.

- - -

Catarina Carlsson: Jag är ingen pedagog, jag har aldrig jobbat i skolan, och jag har aldrig jobbat med kulturpedagogik. Däremot har jag jobbat som kulturadministratör i ett antal år. Det projekt jag kommer att berätta om är lite annorlunda än de projekt som hittills har redovisats.

Jag har jobbat som projektledare kring mötesplatser och kultur i skolan i Västra Götalandsregionen. Syftet var att se hur en regional samordning av frågan skulle kunna se ut.

Enligt uppdraget skulle jag utveckla arrangemang och mötesplatser. Det gjorde jag. Jag skulle skapa regionala mötesplatser för kultur i skolan. Det gjorde jag. Jag skulle tillsätta en regional kompetensutvecklingsgrupp. Det gjorde jag. Jag skulle

titta på hur nätverken i regionen såg ut och vilka projekt som fanns. Det gjorde jag också.

Allt detta hände under det första året, och sedan var jag ganska trött och sliten.

Kan man samordna en så stor mängd aktörer?

Det andra året ville jag jobba annorlunda och fundera mer på vad som händer, så jag besökte ganska många projekt och pratade med väldigt många fler.

Västra Götalandsregionen är väldigt stor. Det finns många aktörer – 49 kommuner, en kulturansvarig i varje kommun, utvecklingsledare eller motsvarande på ca 1 000 skolor, över 20 regionala kulturinstitutioner, många kommunala institutioner, ett antal regionala konsulenter, massor med fria teatergrupper samt ett stort antal fria konstnärer som jobbar inom det här området.

Hur ska man kunna samordna det här stora området, och vad kan man göra?

Några erfarenheter

Projektet har resulterat i ett antal erfarenheter och jag vill nämna några. Eftersom jag har jobbat med kultur och kulturinstitutioner, så är det mitt perspektiv. På något vis tycker jag också att en regional kulturinstitution har ett större ansvar. Jag vet inte om det är rätt, men det är min känsla.

När jag tittade på vad som görs i regionen såg jag att det görs fantastiskt mycket på en massa olika

nivåer – från enskilda skolor och kommuner till de regionala kulturinstitutionerna som bedriver en hel del spännande projekt, t.ex. Musik i Väst, Nordiska akvarellmuseet, Regionbiblioteket samt dans- och konstkonsulenterna.

Ändå känns det som om det hela står still, på något sätt. Vi står på en rad med alla projekt. De är jättebra, men det är svårt att ta ett kliv framåt eller att ens se åt sidan och utbyta erfarenheter. Det är ofta svårt att få till mötet mellan skolan och kulturen.

Jag har suttit med i många olika diskussioner och läst massor av rapporter från projekt på olika nivåer. Väldigt ofta landar man i att kulturen ska komma till skolan och lära skolan något. Men när man vill diskutera vad skolan kan lära kulturen är det svårare att komma på argumenten. Vi pratar hela tiden om att mötas, men ett möte måste väl berika båda parter?

Räder det en begreppsförvirring?

Det handlar också om vilka begrepp vi rör oss med. Vad betyder kultur inom kulturvärlden respektive skolvärlden? Menar vi samma sak när vi kommunicerar? Detta gäller också inom de båda världarna. Eftersom jag är informatör tycker jag att det här är intressant, för kultur kan betyda väldigt många olika saker.

Samma sak är det med begreppet pedagogik. Vad står det för? Vad är egentligen ett gott lärande?

Jag har förstått att man väldigt sällan har tid att diskutera detta inom skolan.

Och av ovanstående följer även att begreppet ”kultur i skolan” kan betyda oerhört olika saker för olika människor, så det finns egentligen ingen gemensam plattform att utgå från. Jag har därför föreslagit Västra Götalandsregionen att man ska ha ett mer långsiktigt perspektiv och försöka få fram en gemensam plattform.

Jag har bl.a. besökt projektet i Karlskrona, som Peter Skogsberg berättade om förut, och jag tycker att det är just så det borde vara – att en skola som jobbar med skolutveckling får hjälp och stöd av kulturinstitutionerna. Det kanske inte i första hand är kulturprojekt det handlar om, utan det är skolutveckling.

Diskussion

Publik: Du sade att alla projekt står på rad och inte kommer någonstans. Men vi kanske ska fråga oss vad det är vi vill få ihop. Vad är det för mönster vi vill bygga? Massor av människor kommer jättelångt som individer, men vad är det vi vill foga samman? Är det ett självändamål? Vi kanske inte ens står på rad?

Catarina Carlsson: Jag håller med om att många har kommit långt och att man har kommit olika långt. Men jag har försökt att se en helhet – alltså hur vi kommer framåt vad gäller kulturen i skolan i hela Västra Götalandsregionen.

KULTURPROJEKT I BREDÄNGSSKOLAN (ÄRENDENUMMER 96/00015)

► Mikael Frankenstein

Ur projektbeskrivningen

”Lärkan” – ett extra år på grundskolan före gymnasiet, för skoltrötta och språksvaga elever. Under det året arbetar man med drama, musik och dans, utöver basämnena svenska, engelska, matematik, samhällskunskap, data och enkel företagsekonomi. Eleverna skriver kontrakt med projektledningen. Arbetet utmynnar i en teater-

föreställning med vilken ungdomarna turnerar runt till skolor i Sverige.

Mikael Frankenstein: Lärkan startade 1995 – framför allt tack vare Christer Bjerregård, hans idé och hans enträgna arbete att få fram pengar. Då fanns Stiftelsen framtidens kultur som en räddande ängel. Christer anställde mig när det

hela skulle starta, utan att någon av oss egentligen visste vart det skulle leda.

Lärkan startade som ett projekt och vi är nu igång med den nionde årskullen. Vi vänder oss till elever som inte har klarat att komma in på gymnasiet, eftersom de saknar svenska, engelska och matematik.

Två hjärnhalvor arbetar bättre än en!

Det jag arbetar efter, utifrån egen erfarenhet som invandrare och estetintresserad, är att vi ska använda båda hjärnhalvorna – både den teoretiska och den estetiska halvan. Vi har ett motto på Lärkan: ”Två hjärnhalvor arbetar bättre än en!”

Jag var själv väldigt strulig i tonåren, och jag råkade ofta i bråk med klasskamrater och lärare. Då träffade jag på en lärare som heter Sune Martinsson, som bl.a. startade en dramagrupp i skolan. Han sade: ”Hör du, Mikael – nu bildar vi en teatergrupp!”

Han fick mig att börja jobba med båda hjärnhalvorna. Tre månader senare var jag vice ordförande i elevrådet och bråkade aldrig mer. Det är den erfarenheten från mina tonår som jag tar med mig in i Lärkan.

De elever vi vänder oss till är de som inte har klarat att komma in på gymnasiet. Det är elever med sociala problem hemma, som har varit för kort tid i skolan i Sverige. De mår illa på väg till skolan och har en Kafkakänsla när de är där. Dessa elever plockar vi upp. Vi har hela Stockholm som upptagningsområde, och i mån av plats även Stockholms kranskommuner.

Våra elever är vaneskolkare sedan tidigare, och de kan alla fraser och ursäkter. Men jag köper inte dessa förklaringar, för jag har använt dem själv!

Vad är det som lockar eleverna till Lärkan?

I dag åker eleverna mellan en och en och en halv timme i varje riktning dagligen, för att komma till Lärkan. Men vad är det som gör att eleverna faktiskt kommer? Jo, att vi har ett varierat schema. Alla ämnen – engelska, musik, dans, teater, svenska, matte – är djupt integrerade. Engelskan används i musikundervisning, svenska och drama

hör ihop, i matematiken mäter vi upp scenen, tar reda på yta, volym osv.

Vi har inga fyrkantiga lärare. Lärkans lärare är entusiaster och underbara människor. De har empati och är solidariska. Läraren i drama och dans är amerikan och undervisar på engelska. Vår musiklärare kommer från Kanada, även han undervisar helst på engelska. De estetiska ämnena är inte bara något som vi plockar in – 52 procent av tiden går åt till estetiska ämnen.

Organisation och budget

Vi tar emot 25 elever varje år och vi har 5,5 lärartjänst. Verksamheten är ganska resurskrävande, och vi har en budget på 2,8 miljoner per år.

Vi tillhör Skärholmens gymnasium, som har 700 elever. Vi har en egen byggnad men vi äter lunch gemensamt med skolans övriga elever, för att vi vill att eleverna ska bli bekanta med skolan och eleverna där. Skärholmen håller dessutom på att ombildas till en mer estetisk inriktning, och då har vi världens chans att slussa in våra elever där! Knappt hälften av våra elever söker nämligen vidare till estetiska program.

Året på Lärkan

Redan på våren när eleverna söker till Lärkan, tas de in på intervju. Där får de reda på vad som förväntas av dem, och de får reda på vad Lärkan går ut på. Vi kräver närvaro. Vår arbetstid är ca 9–16 varje dag, 9–17 när föreställningen närmar sig, inga sov-morgnar. Lärare och elever äter en frivillig frukost tillsammans 8.15. I dag är det minst hälften av gruppen som kommer redan vid åttatiden, av dem har åtta–tio elever startat hemifrån redan vid sju!

Våra elever har bristande studievana, så det gäller att skapa en lust att lära och få dem att inse att det är roligt att lära. Och tack vare intervjun på våren behöver de inte ägna hela sommarlovet åt att grubbla över var de kommer att hamna och hur det hela ska gå till. De har redan fått reda på det.

Hösten börjar med mycket testande. Eleverna testar sina revir och vi markerar vår makt – här gör man inte som man vill! Det blir mycket fajtande, många hårda ord. Men vi gör klart för

dem att vi menar allvar, att vill hjälpa dem och att vi är ett lag – men om jag passar bollen till vänster och ingen finns där, så kanske jag inte passar den ditåt sedan...

Första delen av hösten går alltså ut på att ta reda på vad vi kan göra tillsammans.

Andra delen av hösten handlar om repetitioner inför föreställningen. Alla elever måste vara med på scenen på något sätt, så att man får en chans att stå på scen och framföra något. På hösten gör vi en föreställning och utifrån denna arbetar vi sedan fram vårens program.

Våren inleds med en slutspurt när det gäller basämnena, eftersom de kurserna måste vara klara fram till påsklovet. Samtidigt repeterar vi en tims-lång föreställning som vi turnerar med i maj och halva juni. Turnén bygger på kontakt med andra skolor i landet, och vi turnerar gärna på skolor med estetiska program och elever i ungefär samma ålder.

Mottagarskolan betalar genom att ge eleverna kost och logi i värdfamiljer. Resten bekostar Lärkan – turnébuss, personal, dekor osv.

När vi åker på vår turné i maj är eleverna färdiga med basämnena och gymnasievalen, och då har de kommit så långt att de inte frågar sig själv om de ska gå på gymnasiet eller strunta i det. De frågar sig själva vilken linje man ska välja.

Vi tillhör det individuella programmet (IP). Statistiken för IP är att 17 procent sedan går vidare och kommer in på nationellt program. Lärkans resultat är 98 procent. De 2 procent som inte kommer in har vi helt enkelt inte lyckats att få vidare, för de har en rad diagnoser i form av bokstavskombinationer – ADHD, DAMP osv. Det handlar alltså inte om att de skolkar eller missköter sig, utan de klarar helt enkelt inte av det.

Men som sagt, 98 procent i stället för 17 procent – det säger en hel del om vad det innebär att jobba med båda hjärnhalvorna!

Man är unik för den man är...

Turnén är kronan på verket. Eleverna lär sig socialt umgänge, och de lär sig att de inte är så annorlunda mot andra ungar, på andra håll i

landet. Redan den första månaden vet Tommy och Muhammed hur de ska kunna umgås med varandra. Det är klart att det finns motsättningar, precis som i alla grupper, men så länge vi kan kontrollera dem går det bra. Men det viktiga är att de ska lära sig umgås med andra. De lär sig att man inte är unik för att man är invandrare eller för att man heter något annat än Svensson. Man är unik för den man är.

Efter ett år på Lärkan har de fått självförtroende. Vi får ofta samtal från föräldrarna som undrar vad vi har gjort med deras barn, för de har förändrats så mycket. Föräldrarna har helt plötsligt fått glada barn!

Det är ganska svårt att få in föräldrarna från början, för de här ungarna hade inte hamnat på Lärkan om de hade haft aktiva och intresserade föräldrar. Men om eleverna inte sköter sig eller om de t.ex. kommer försent, så ringer jag direkt till föräldrarna och kollar. Vi vill skapa en kontakt med föräldrarna. I början av hösten har vi t.ex. ett obligatoriskt föräldramöte. Vi gör alltså klart för eleverna att det inte handlar om en inbjudan, utan att det är en kallelse, dvs. obligatoriskt.

Vi har också ett slags skoluniform – en t-shirt som eleverna är jättestolta över. När vi åker iväg på turné tar vi med dessa tröjor som presenter till värdfolket, vilket är mycket uppskattat! Lärkorna och personalen får också en munkjacka med nytt tryck varje år. Den bärs med stolthet. Det är t.ex. inte samma gap och skrik på tunnelbanan när de bär jackorna, för då representerar de nämligen något – Lärkan.

Många är intresserade av vad vi gör

I våras var lärkorna och all personal i Belgien, för man vill nämligen starta "Lärkan 2" i Bryssel. Vi har också fått en inbjudan till Kanada från några musikskolor. Vi har sökt stipendiepengar för den resan. Men vi har bara fått ihop halva beloppet ännu, så nu jagar vi mer. Eleverna vet att vi ska åka någonstans, men inte vart, för jag vill inte göra dem besvikna.

(Visning av dvd-film)

KULTURSKOLAN I SKOLAN – SAMARBETE FÖR LIVET!

(ÄRENDENUMMER 00/01244)

► Garry Andersson

Detta projekt presenterades inte muntligt under konferensen, utan nedanstående utgår från en skriftlig sammanfattning.

Ur projektbeskrivningen

Syftet är att implementera och utveckla förståelsen för kulturämnenas allmänpreventiva möjligheter i grundskolans lägre åldrar – eventuellt även förskolan. Erfarenheterna från projektet ska ligga till grund för det fortsatta arbetet med kulturskolans integration i förskola/skola.

Ett medvetet användande av kulturverksamhet i skolan ger stora möjligheter att stärka barns och ungdomars självbild. Individerna får en större chans till positiva, självständiga val i gruppsituationer. Utveckling av och kontakt med sitt känsloliv ökar den empatiska förmågan och därmed förståelsen för andra individers behov och känslor. Sammantaget kan detta innebära att destruktivt beteende i form av t.ex. mobbning, rasism och våld kan stävjas.

I och med sommarlovet 2002 avslutades projektet "Kulturskolan i skolan – Samarbete för livet". Projektet har huvudsakligen finansierats via Stiftelsen framtidens kultur samt kulturskolans ordinarie budget.

Projektet har betytt att intresset för kultur har tagit fart, både i det praktiska arbetet och på diskussionsplanet. Erkännandet av kulturskolans kompetenser och behovet av dessa är klart uttalat, samtidigt som kulturlärarnas nya erfarenheter har startat målrevideringsprocesser och diskussioner inom kulturskolans organisation.

Fas 1 – förstudiefasen (hösten 2000 till februari 2001)

- Information på personalmöten ute på samtliga skolor i kommunen.
- Intresseanmälningar med projektidéer från 17 intresserade skolor/arbetslag.

- Uppföljningsmöten med anmälda skolors personal där idéerna diskuterades och förtydligades.
- Sammanställning och urval, där fyra skolor erbjöds att delta.

Fas 2 – planeringsfasen (våren 2001)

- Gemensam kickoff med projektskolorna – målformuleringar, praktiskt arbetspass, temapresentationer.
- Detaljplanering vid möten på respektive skola.

Fas 3 – genomförande (läsåret 2001–2002)

- Läsårsupptakt.
- En skolteater eller dansföreställning för barnen.
- Dramaövningar med personalen och med barnen.
- Start av hemsida.
- Redovisning av arbetet på olika sätt på respektive skola.
- Utvärdering.

Sammanfattande kommentarer till utvärderingen

- Behov finns av en tydlig vision och politiker-vilja där kultur i skolan diskuteras i ett större perspektiv i likhet med t.ex. "Den hälsofrämjande skolan".
- Behov finns av tydliga mål, direktiv samt arbetsinriktning för kulturämnena på ledningsnivå i respektive skolorganisation.
- Det är viktigt att inför varje nytt kulturprojekt göra en projektbeskrivning och genomföra ett strukturerat informationsutbyte.
- Tidig föräldrainformation och ökad föräldradelaktighet skapar förståelse för "ovanliga" arbetsformer, schemaändringar och annat som ska ske i en process där vägen är målet.
- Arbetet med kulturämnena ger många positiva "bieffekter" såväl vad gäller arbetsklimatet och umgänget i elevgrupperna som individens utveckling.

- Elevernas delaktighet och möjlighet att påverka undervisningen är en metodfråga och en kompetensfråga.

Framtiden

Från 2003 är Kultur i skolan-arbetet i Laholm en permanent resurs för kommunens samtliga skolor. Ekonomiska medel, ca 550 000 kronor, tillförs årligen i lika delar från utbildningsnämnden och kultur- och fritidsnämnden. Ett långsiktigt arbete kommer att bedrivas på tre–fyra skolor per läsår. Därtill kommer temaarbeten, fortbildningar osv.

Urvalet av skolor som ska delta görs utifrån en behovs- och intressediskussion med rektorerna och därpå följande prioritering i skolornas distriktschefsgrupp.

Eftersom skolornas intresse för att delta i arbetet vida överstiger resurserna, kommer en politisk diskussion om resurserna att fortsätta under året, men några steg är tagna på vägen för att kunna bedriva arbetet på en rimlig nivå på alla skolor i kommunen.

Resursen finns nu permanent, och dessutom är kulturämnenas metodik och konstformernas uttrycksformer eftertraktade och erkända på skolorna i dag. Inte minst i metodutvecklingsarbetet har man återkommande diskussioner om kulturens möjligheter.

Vägen är målet i detta stimulerande arbete. Just nu känns vägen ganska rak, nysopad – och inte alltför spårig. Vi vet dessutom var målet finns och känner oss säkra på att finna den fortsatta vägen dit!

UNGA ÖRON – PROJEKT NY PUBLIK (ÄRENDENUMMER 96/00122)

► Christina Sejmo

Detta projekt presenterades inte muntligt under konferensen, utan nedanstående utgår från en skriftlig sammanfattning.

Ur projektbeskrivningen

Syftet är att värva en ny ungdomlig publik till våra kammarmusikkonserter. En allt högre medelålder hos vår publik gör det nödvändigt att söka nya konsertbesökare, om inte verksamheten helt ska förtvina. Projektet inleds/avslutas med en enkät/vetenskaplig del för att först utröna ungdomarnas intresse för denna musikform.

Projektet vänder sig till grundskolans högstadium samt gymnasiets första årskurs.

Sju konserter fördelade på tre terminer. Nya konsertformer ska prövas. Genrer kan blandas. Ungdomarna deltar aktivt i konsertproduktionen. En dagbok ska dokumentera hela projektets förlopp och sedan komma andra arrangörsföreningar till godo. En viktig ingrediens är att söka förbättra och förnya marknadsföringen av konserterna.

Våra ambitioner när projektet startade var att se om det över huvud taget gick att få ungdomar att komma till kammarmusikkonserter och vilka reaktioner det skulle bli. Vi såg det också som inskolning till en konstform de inte är vana vid och att det kunde locka till besök senare i livet.

Vi försökte få ett så varierat program som möjligt – från svåraste modern konstmusik till lättlyssnad stämsång. Det visade sig att de ungdomar som kom tog till sig allt, om de bara var väl förberedda. Förberedelserna skiftade dock mycket i kommunerna, beroende på engagemanget hos de ansvariga.

Något som förvånade oss var att den vanliga publiken uteblev trots att utbudet inte skiljde sig mycket från det ordinarie. ”Det är ju för ungdomar” sade man, när vi frågade. Vuxna går alltså lika lite på arrangemang för ungdomar, som tvärtom.

Om vi fick göra om projektet...

Om vi fick göra om projektet skulle vi ändra på några saker:

- Engagerade ansvariga i varje kommun som gärna arbetar med ungdomar i vardagen – alltså mer ”koll” på de utvalda.
- Arbetsgrupper på varje ort, med både vuxna och ungdomar.
- Mer marknadsföring, bl.a. måste man få med sig ortens tidning till 100 procent.
- Mer samtal med ungdomarna – bättre än enkäter.

Resultat och tankar inför framtiden

Har vi fått fler ungdomar på konserterna efter detta? I det korta perspektivet är svaret nej, men kanske ändå i en framtid. Nu vet de att detta finns. Ungdomar är dessutom sökande, så gäller det att informera om vad som finns, så att de själva får ta ställning.

Det är viktigt att man får ha sina egna ideal i tonåren, vad vi vuxna än tycker om dem (om de inte är skadar andra).

I politiken finns ett mantra: ”Satsa på barn och ungdom så får ni pengar.” Detta har dock gått för långt i dag, eftersom det sköts av vuxna och stryker etablerad verksamhet.

OM pengar ska satsas: Ge dem till ungdomarna och låt dem klara sig själva i större utsträckning. De vuxna som ev. måste finnas med ska vara personer som ungdomarna litar på, någon de känner.

Workshop

Anne Pira från Nordiska akvarellmuseet visade Experimentverkstaden, där museet försöker anordna möten mellan verkstad och utställning.

Deltagarna bjöds på ett smakprov och fick delta i experimentet "Hello – I am".

Experimentet handlade om att först fundera kring den egna personen, genom att göra en egen ruta på golvet och fylla den med attribut som förstärkte självbilden. Man fick även lägga tre lappar med "individuella viktiga ord" i rutan. Sedan fick man dra linjer med tejp till andra rutor som man kände någon form av samhörighet med – till innehåll, form eller av ren nyfikenhet.

I grupper om två–tre personer fick man sedan skapa ett "vi", och formulera en slogan utifrån temat "Hello – we are".

Efter workshopen gick deltagarna ner till utställningen "Eva och Adele day by day – painting" och där fortsatte diskussionen om jaget och den bild man visar upp. Diskussionen leddes av Lena Eriksson från museet och den var både intressant och intresseväckande!

Presentation av och diskussion om Stiftelsen framtidens kulturs idéskiss

► Christer Bjergegård

Det har varit fantastiskt roligt att höra er berätta om alla olika infallsvinklar vad gäller kultur i skolan. Särskilt nyfiken blev jag på Gullmarsgymnasiet i Lysekil, eftersom jag själv jobbar mycket med gymnasieutveckling.

Rubriken på mitt inlägg i dag är ”Kan man ersätta en lärare – som inte finns?”. Jag har funderat på om det inlägget fungerar här i dag, för normalt sett vänder vi oss till dem som inte har tänkt i de här banorna förut – men alla ni har faktiskt gjort det i en eller annan form. Men jag tror och hoppas ändå att det här kan ge en hel del nya tankar.

I det här gänget finns konstnärer, rektorer, lärare och politiker – alla dessa grupper finns med. Det kan få mig att darra något på rösten...

När det gäller konstnärer, så vet jag att ni kan ställa väldigt knepiga frågor. Jag ska göra vad jag kan för att besvara dem i så fall. När det gäller rektorerna känner jag mig mer hemma; jag har själv varit rektor i ett antal år. När det gäller lärarna, så är det alltid roligt att möta er för att diskutera idéskissen. Samtidigt uppstår alltid en del frågor, t.ex. av facklig natur. Men det jag ska presentera har man sett på hög facklig nivå – inte minst Lärarförbundet. De håller med om att man kan tänka såhär. Slutligen finns det även politiker i salen, men er kan man ju alltid övertyga! Eller?

Det finns också gott om föräldrar i salen här och det brukar vara roligt! Försök därför att tänka dig att ditt barn går i den skola jag kommer att prata om. Min fru var faktiskt med och lyssnade på det här en gång, och efteråt sade hon spontant: ”Vad roligt det hade varit om jag hade gått i den skolan!”

Tillsammans med Lena och Jonas vill jag i dag väcka några tankar hos er.

Kort om min bakgrund

Till vardags arbetar jag som strateg på utbildningsförvaltningen i Stockholm. Det är onekligen en spännande titel som jag egentligen inte vet vad den betyder. Men det är roligt att ha den!

I dag är jag dock här som representant för Stiftelsen framtidens kultur.

Jag kommer ursprungligen från Gotland. Jag har tidigare arbetat som lärare och skolledare i Huddinge, Södertälje och Stockholm, och de senaste åren har jag alltså jobbat på utvecklingsavdelningen i Stockholms utbildningsförvaltning.

Jag hamnade i Stiftelsens arbete genom att jag för ett antal år sedan sökte och jag bidrag vid två tillfällen. En dag ringde Lena Pählman och undrade om jag ville komma dit på besök. Det slutade med att jag fick ett uppdrag att under ett antal år läsa alla inkommande ansökningar som gällde skolan. Det var oerhört stimulerande, för jag fick massor av egna idéer. Problemet var att jag inte kunde söka mer pengar, för nu var jag ju jävig...

Därutöver har jag fått Stiftelsens fullmakt att prata om den idéskiss ni snart ska få se. Upprinnelsen till den är egentligen att många ansökningar handlar om att rädda jobbet för någon. Oerhört många människor med kulturinriktning har blivit bortsparade i skolan under senare år. Först sparar man ju ofta på den där lilla extra grädden på moset som man har i skolan – t.ex. dramapedagogen som brukar komma på torsdagarna.

Skolan får mycket kritik i dag

Idéskissen bygger på att skolan får ganska mycket kritik i dag: Skolan fungerar inte. Vi tappar många elever, som inte lär sig läsa, skriva och räkna. Det är stora elevgrupper och slitna lärare. Fristående skolor tar många av eleverna, vilket ställer till det för vissa skolor – inte minst i

storstadsregionerna där aktiva elever och aktiva föräldrar försvinner till de fristående skolorna.

Själv tror jag att många elever som tycker att skolan är tråkig i dag skulle kunna få en roligare skola – och det är allas vårt uppdrag att se till det.

Pengar är ett bekymmer för skolan i dag. Det gäller över hela landet – utom i Nora, faktiskt. Där har man bestämt sig för att höja skolpengen, ge lärarna mer fortbildning och höja lärartätheten. Där satsar man!

Ibland möter man argumentet att det var bättre förr. Och fungerar inte skolan, så ropar man på den gamla skolan – där vi satt på rad och där det var ordning och reda...

”Blir du lönsam lille vän” – Peter Tillberg.

Min käpphäst gäller kunskapsmängdens öknings-takt. Om man tar all världens kunskap för 50 år sedan, så lärde man sig proportionellt en viss del av denna kunskap under sin skoltid – för mig varade den i 14 år. Ska en elev lära sig proportionellt lika mycket av världens kunskap i dag, på samma sätt som när jag gick i skolan, blir skoltiden i stället 40 år. Världens kunskaps fördubblas nämligen var sjunde månad.

Första gången kunskapsmängden fördubblades tog det 50 år – från 1900 till 1950. Nästa gång tog det 25 år – från 1950 till 1975. Nu är dubblerings-tiden alltså var sjunde månad. Detta har man forskat kring, så siffrorna är inte tagna ur luften.

Hur många lärare saknas egentligen?

Idéskissen handlar om obehöriga lärare. Men statistiken kring antalet varierar oerhört:

- *Skolverket* menar att 40 000–50 000 behöriga lärare saknas de närmaste fem–tio åren.
- *Kommunförbundet* kommer fram till att det saknas 23 000–25 000 behöriga lärare.

Kommunerna och skolorna säger att det faktiskt inte saknas så många lärare i dag, men det är nog en sanning med modifikation. Man blir däremot bättre på att behålla sina lärare samtidigt som elevantalet minskar. Lärarhögskolan säger dock å sin sida att intaget är för litet och att man behöver fler platser.

Så – kan man ersätta en lärare som inte finns?

Obehöriga lärare finns överallt – på många skolor och i många ämnen. En del av dem har jobbat i många år, och dem ska vara rädda om. Men där-utöver finns det en del som tillsätts i slutet av augusti. De har aldrig har stått i en kateder, en del har knappt gått ur skolan själva, och del åker runt i olika skolor och är i tjänst någon månad eller något halvår. Det är framför allt dessa jag pratar om.

Huvudfrågan för min skiss har varit: ”Kan man ersätta en lärare som inte finns?” Jag har dock blivit kaxigare i min formulering på senare tid, för jag har mött rektorer som gör på ett annat sätt när de startar nya skolor. Därför kan frågan även formuleras: ”Kan man ta av tilldelad ekonomi och fördela annorlunda?”

Tanken bygger på ett arbetslag på en liten skola ute i landet, eller på en stor skola i en stad, med t.ex. 125 elever, fem klasser och fem lärare. Låt oss säga att en av dessa är obehörig. Kan man göra något av den obehöriga lärartjänsten – dela upp den eller ta pengarna och göra något annat av den, utifrån arbetslagets behov? En variant kan vara att dela upp tjänsten enligt följande:

- 1/5 bibliotekarie
- 1/5 dramapedagog
- 1/5 filmare
- 1/5 museipedagog
- 1/5 danspedagog.

Det skulle onekligen leda till att arbetslaget ser helt annorlunda ut.

Samtliga dessa femtedelar har pedagogisk utbildning. De ska naturligtvis inte ersätta t.ex. musiktimmar eller något annat som vi har råd med och som vi har skyldighet att ha, utan dessa ska gå in som en femdelad lärarresurs.

Detta kräver mycket. För det första räcker kanske inte pengarna helt och hållet, för fem femtedelar är ofta mycket dyrare än en hel. Men det handlar också om att diskutera sitt ansvar och sin fördelning av uppdraget. Det handlar om:

- att läsa tematiserat
- att arbeta med ämnesintegration
- våga arbeta timpanelöst.

Många har försökt arbeta timpanelöst, men det är svårt. Man börjar optimistiskt i augusti, men när man kommer fram i november sitter lärarna där återigen, med ett rutigt papper framför sig.

I vår idéskiss delas de 125 eleverna upp på sina fyra "vanliga" lärare. Men en dag i veckan – eller en fjortondagsperiod eller ett femtedels läsår – delas de upp på fyra lärare och t.ex. en filmare. Den lärare som är specialist på området håller en introduktion och sedan delas eleverna upp i grupper. Vissa går till filmaren och jobbar, andra sitter tillsammans med en lärare. Det här har jag underbara exempel på.

Jag hade t.ex. en elev i matte, som alltid efter fem minuters mattelektion reste sig upp, vätte bänken, rev sönder boken och sade: "Jag går in till Urban i stället, för då fattar jag!" Sedan kom han tillbaka efter lektionens slut – för då hade han fattat. Han gillade verkligen inte att läsa matte i min klass...

Detta törs jag berätta, eftersom det för någon månad ringde en annan kille från samma klass och talade om att han numera var controller i en stadsdel i Stockholm. Han sade att han aldrig hade blivit det om han inte hade haft mig i matte.

Kemin fungerar olika. Dessutom är alla lärare mer intresserade och mer kompetenta i en viss del av sitt ämne, och har därmed lättare att undervisa i det.

Jag tror att vi ska ha jourhavande lärare i framtiden – lärare som fångar upp dem som just nu, under det här temat, inte har det minsta intresse. De kan jobba mer traditionellt. Andra kanske forskar på stadsbiblioteket, återigen andra besöker ett museum.

Samverkan och planering är A och O

Det här kräver oerhört mycket samverkan och framför allt planering. Jag tror att många försök som görs runt om i landet brakar ihop just p.g.a.

dålig planering. Man sitter några dagar i början av terminen, och sedan kör man igång. När det hela sedan börjar halta, så backar man tillbaka till det gamla.

Det finns en annan viktig aspekt – information:

- *Föräldrar* måste förstå vad det är för slags skola.
- *Politiker* och *tjänstemän* i kommunen måste känna till hur arbetet bedrivs.

Det måste även finnas en aktiv skolledning som säger mer än bara "Kör!". De måste dessutom vara med och tänka, planera, ge fullmakt, stötta, berätta på föräldramöten osv.

Utifrån en sådan här idéskiss blir det fler som ser den enskilde eleven. I samband med betygssättning eller utvärderingssamtal med föräldrarna samlas arbetslaget och går igenom varje elevs situation utifrån flera olika infallsvinkla. Sedan genomför läraren själva samtalet.

Vår yngsta dotter fick genom hela sin skoltid höra att hon var för tyst. Men sedan fick hon en lärare som såg att hon ändå kunde allt. Det handlar alltså om kemi och om olika infallsvinklar när man bedömer eleverna.

Idéskissen kan också överföras på en hel kommun, eller på en stor skola med ett stort antal arbetslag. Låt säga att det finns fem arbetslag och fem obehöriga lärare. Då skulle man kunna plocka ihop det till en bank på 25 extra pedagoger! Detta kan sättas ihop på olika sätt, men nog verkar det lockande...

Idéskissen kan varieras och anpassas

Idéskissen kan varieras och anpassas, t.ex. att musikläraren inte har full tjänst utan åker runt mellan olika skolor, att en frilansande konstnär eller stadsbibliotekarien går in på 60 procent osv. Tänk er att läsa om Sydamerika och planera det tillsammans med stadsbiblioteket. Vad mycket fakta man kan plocka hem!

Man kan göra andra fördelningar också, för det finns fler som vill in i skolan – näringslivet, konstnärer, pedagogiska assistenter. De sistnämnda utbildas på lärarhögskolorna runt om i landet i dag, men de hittar inte riktigt sin roll.

En annan effekt på den större skolan är att om t.ex. en museipedagog får fem femtedelstjänst under en tid under en längre tid, så får man en människa som eleverna känner lika bra som lärarna, och man betalar dessutom även en museipedagog för museet.

Då brukar någon undra om det kan vara bra. Nej, naturligtvis inte. En museipedagog som blir ett slags resande i skolan, tappar fästet på museet. Museet måste alltså dela upp sina pedagoger, så att de jobbar både med museet och med skolan. Men någonstans skulle detta kunna betyda att en museipedagog finns i nio år på min skola – ytterligare en vuxen som jag känner, och som känner mig.

Det här leder också till fastare tjänster. Min erfarenhet av resande kulturarbetare i skolan är ofta att de kommer in t.ex. 14.00 på torsdag, kör sitt race, vet egentligen inte vad skolan håller på med, åker hem, är borta en vecka, och kommer tillbaka nästa torsdag. Idéskissen innebär en bättre kontinuitet för kulturarbetaren.

Finns alla dessa pedagoger därute?

Man kan alltid ställa sig frågan om alla dessa pedagoger verkligen finns därute – och det menar jag att de gör. När jag började tänka i de här banorna, så visste jag inte att det fanns så många som var tänkbara att ingå i arbetet. Men varje gång jag har föreläst om detta någonstans dyker det upp nya människor som skulle kunna vara med. Exempelvis har arkiven dykt upp under resans gång. De tyckte att det var en fantastisk tanke!

Jag har även varit runt i Sverige tillsammans med Svenska kommunförbundet som har uppdrag att förse skolan med lärare i framtiden – även om lärarna inte finns. De har sökt olika modeller, och deras uppdrag är att driva frågan så att man kommer runt eventuella krångligheter i regelverket.

Man kan också använda sig av näringsliv, landsting och kommuner. Just nu finns det förvisso ingen bemanningsövertikt inom landstingen, men tänk vad mycket kompetens det skulle finnas där, när man t.ex. jobbar med människokroppen! Även föräldrarna kan delta. Det kan ibland vara svårt att få med dem i skolan, men får man ett mer fast

uppdrag och ingår i planeringsarbetet, så rullar det nog på bättre.

Vinsterna är många – under rätt förutsättningar

Som jag ser det finns det otroligt många vinster med idéskissen:

- Det sker inom ram.
- Fler vuxna i skolan.
- Varierade inlärningsmetoder.
- Kulturen kommer tillbaka till skolan.
- Man nyttjar varje kompetens i arbetslaget.
- Det blir en roligare skola!
- Ploktjänsterna för kulturinsatser försvinner.
- Individualiseringen ökar.
- Elevens ansvar utvecklas.
- Skolan öppnas (– det har vi pratat om sedan 1842...).
- Fler ser och bedömer eleven.

Jag har alltid inbillat mig att varenda elev alldeles själv kan gå till stadsbiblioteket och jobba i lugn och ro, om man ger dem uppdraget fullt ut. Men det ligger träning bakom.

Det finns mycket som måste utvecklas för att det här ska fungera:

- information.
- tid och planering
- sorterad kunskap – man behöver inte läsa allt om allt.

Hur man gör för att få med gymnasiet är inte den lättaste nöten att knäcka. Men det finns massor av spännande saker på gång – bl.a. i Lysekil, vilket vi hörde tidigare.

Gäst eller jäst i skolan – det är frågan

Det här kan gå käpprakt åt skogen, om man tar in någon som inte passar in. Men jag menar att det är lika höga risker att anställa en obehörig klass- eller ämneslärare. Ni som är skolledare har säkert alla någon gång råkat ut för en lärare som inte kom en morgon för att den fick ett annat jobb, eller att det helt enkelt inte fungerar. Då kan man ju lika gärna prova och se om det finns andra pedagoger i närheten som kan vara med i skolan.

Det handlar slutligen, för att låna en fras från Lysekil, om huruvida kulturen ska vara gäst i undervisningen eller jäst i undervisningen!

- - -

Diskussion

Publik: Du nämnde Lärarförbundet och att de var positiva till det här. Men vi har försökt att anställa en lärare med kulturinriktning och facket har gått emot det.

Lena Pählman: Då tycker jag att ni ska hänvisa till högre nivå i den fackliga organisationen. Det finns inga fackliga hinder.

Christer Bjerregård: Många lärare vill faktiskt jobba med andra människor i undervisningen, men det fackliga perspektivet är naturligtvis att bevaka antalet tjänster. Men Stiftelsens tanke är att byta ut dem som ändå inte är läsare, initialt i alla fall, och då kan man egentligen säga något om det. Man anställer ju en pedagog i stället för en obehörig f.d. gymnasieelev!

Lena Pählman: Vi vill inte komma åt de obehöriga som har funnits i skolan i många år och som gör ett fantastiskt arbete, för en del är faktiskt födda till pedagoger! Det här handlar om vikarier som man får in för en kort period, där det inte är fråga om någon stadigvarande verksamhet. De kan skada skolan och de är inte av godo för eleverna.

Christer Bjerregård: Om jag hade varit kvar som rektor i Bredäng, så hade jag försökt luckra upp strukturerna just för att använda andra i undervisningen. Jag är övertygad om att en av orsakerna till att lärare sliter ut sig är att man ständigt hamnar i diskussioner om mindre pengar, fler barn, högre ansvar.

Publik: Har det hänt något radikalt på några skolor? När föddes tankarna kring den här idéskissen?

Christer Bjerregård: Det är just en skiss, som kan komma att se ut på tusen olika sätt. Under det här seminariet har jag faktiskt hört talas om den i olika former flera gånger. Det är alltså ingen låst idéskiss. Det handlar om lokala förmågor, om att se vad man har.

Och visst finns det några bra exempel – Karlskrona och Lysekil tänker redan i de här banorna, Nora är på gång.

Publik: Det är viktigt att sortera kunskapen. Det som sliter på lärarkåren är just den ökade kunskapsmängden. Men skolorna har svårt att släppa de gamla läroplanerna. Det har inte känslomässigt tagit till sig Lpo94, där förhållningssättet faktiskt ändrades.

Jag tror att både kulturarbetare och lärare skulle må bra av att läsa den gällande läroplanen ordentligt. Där kan man faktiskt få argument för en sådan här idéskiss!

Avslutande diskussion

► **Lena Pålman**

► **Jonas Anderson**

Detta avsnitt inleddes med gruppdiskussioner om vilken roll Stiftelsen framtidens kultur ska ha i framtiden.

- - -

Grupp 1: Vi anser att Stiftelsens roll i framtiden ska bestå. Det finns många bra anledningar till det, bl.a. en väldigt stark demokratisk aspekt: I skolan när vi alla.

Ett krav är att arbetet ska bidra till skolutveckling, så att det blir en fortsättning. Det måste finnas en långsiktighet och delaktighet i det hela. Mötesplatser, liknande den vi har nu, är väldigt positiva. Vi har börjat hitta varandra, och vi vill prata mer om problem och lösningar.

Det vore bra om man i högre grad kan använda erfarenheterna och resurserna från oss som har fått bidrag – kanske i någon form av mentorskap. När man blir beviljad bidrag kan man t.ex. samtidigt få en koppling till någon i ett tidigare projekt, för samtal och utbyte av erfarenheter. Det ställer även högre krav på dem som fått pengar.

Jonas Anderson: Vi jobbar till viss del på det sättet, eftersom vi plockar våra projektbedömare från kretsen av dem som fått bidrag. Vi försöker därmed fånga den typen av erfarenheter.

Grupp 1: Ett ytterligare steg vore att den som har läst ansökningarna också pratar med dem som får pengar. Det är ett stort och mastigt arbete, men man aktiverar människor och pengarna arbetar mer.

Kanske man kan samla en grupp när bidragen beviljats, där man möts t.ex. på en sådan här träff och får information om Stiftelsen? Då kan man gå igenom de generalfel som kan finnas, så att inte alla behöver uppfinna hjulet igen.

Jämför med Allmänna Arvsfonden – i samma andetag som man får ansökningsblanketten får man också två böcker med information om andra projekt. Det är trevligt att få, så att man inte bara

får allt på nätet hela tiden, och det är dessutom väldigt lättläst.

Lena Pålman: I vår årsredovisning finns alla projekt som blivit beviljade under året och också de som har redovisats. Därutöver är vi, tycker jag, väldigt serviceinriktade på kansliet. Ringer ni så får ni alla de adresser och telefonnummer ni önskar!

Grupp 1: Vi funderade också på var skolutvecklingen initieras i dag. Sker det via Skolverket eller kanske via Stiftelsen? Det kan vara värt att fundera över. Det är viktigt med en länkning, samverkan och ett utbyte av resonemang och erfarenheter. Det behövs någon typ av dialog.

Den kanske redan finns, men i så fall vore det intressant om den nådde längre ut.

Lena Pålman: Detta hör samman med omvärldskunskap och med att veta vad andra gör. Senast i måndags var jag på Skolverket för att diskutera vad som har hänt. Vi har ett kontinuerligt utbyte med dem vad gäller skolutveckling.

- - -

Grupp 2: Det här är en jättebra träff. Men hur sprider vi insikterna vidare, utanför den här kretsen? Det behövs en modell för att sprida budskapet och erfarenheterna inom både skolområdet och kulturområdet.

Läroutbildningen är otroligt viktig. Vi jobbar i skolorna med de befintliga arbetslagen, men nya lärare måste ha med sig det här sättet att tänka från början.

Man kanske ska gå ännu längre och permanenta en del av projekten. Då kan man gå vidare med den idéskiss som Christer Bjerregård presenterade. Men hur ska man få in det här i hela konstitutionen, i skolans inre arbete? Vem har tid och möjlighet att göra det? Behövs det någon utomstående för att få det här att fungera?

Stiftelsen framtidens kultur kan vara en del av en sådan process.

Lena Pählman: Vi arbetar även som idégivare. Stiftelsen kan t.ex. ställa upp med Christer Bjergegård som samtalspartner. Han kan besöka en skola en eller flera gånger för att vara behjälplig i både tankearbete och planering.

Jonas Anderson: Vi är en extremt liten organisation, så vi måste hela tiden verka genom andra.

Publik: Det är kanske just därför som Stiftelsen får så mycket gjort!

- - -

Grupp 3: År 2008 är Stiftelsens uppdrag och pengarna slut. Därför är det viktigt att goda projekt som har genomförts och som pågår dokumenteras och kan fungera som en idébank för andra. Alla projekt kan inte fortsätta, men förhoppningsvis har man satt ett frö.

Det är oerhört viktigt att man får idéer från andra, för det är fullt möjligt att man kan göra en hel del utan att det kostar massor av pengar.

Lena Pählman: Mycket handlar om en förändring av sättet att tänka, och det är som du säger – det behöver inte alltid kosta massor av pengar. Det handlar också om att kommunerna tar sitt ansvar, och då kan Stiftelsen fungera som murbräcka.

Grupp 3: Kanske det behövs mer statistik som argument? Bra siffror kan sätta igång en process, där man börjar undra vad andra gör, för att få så bra siffror...

Det är också viktigt med bra dokumentation.

Lena Pählman: Vi har en enorm databank att ösa ur. Ingen har forskat på materialet ännu, men vi har blivit utredda av forskare. I varje ärendeakt finns dessutom alla tänkbara uppgifter, men svårigheten ligger i att sammanställa det hela.

Jonas Anderson: Vi är intresserade av att sprida våra tankar, våra siffror, vad helst. Vi har publicerat ett antal redovisningar och rapporter, men vi kan tyvärr inte göra så med alla projekt.

Publik: En idé vore kanske att anställa någon som sammanställer ett slags idébank.

Publik: Hur är relationen mellan Stiftelsen framtidens kultur och andra statliga pengar? Jag representerar Västra Götalandsregionen. Hur kan vi på regional nivå fånga upp det ni gör? Hur kan vi samspela? Vilken kan vår roll vara – utan att vi behöver uppfinna hjulet igen?

Jonas Anderson: Vi har ett mycket gott samarbete med just Västra Götalandsregionen, men tyvärr saknas starka medpartners på den statliga sidan. Det handlar om resursbrist men också om förhållningssätt.

När det gäller anställningar, så värjer vi oss för att anställa fler personer. Men det är möjligt att det kanske behövs längre fram, när det blir dags att städa efter oss.

- - -

Grupp 4: Det är viktigt med samverkan. Möten är A och O. Det här mötet känns väldigt givande, för man får input från andra. Mötesplatser kan vara viktiga även på regional nivå, för att få näring från andra som håller på med liknande verksamhet.

Samtidigt är kanske ambitionen att få ihop allt i en databank för hög? Vi måste förmodligen stanna upp i tilliten att det här är viktigt och förflytta oss en bit i taget. Det handlar om långsiktighet med det goda exemplets kraft. Många sprider goda exempel, men kan man tänka mer aktivt kring detta och försöka hitta en strategi för denna spridning? Det är viktigt att vi som tror på kulturens kraft för det här framåt på olika sätt.

Det är också viktigt med forskning och ett kritiskt förhållningssätt: Vart leder det? Hur uppstår kunskap?

Vi har även en mer praktisk fundering: Om man har en hemsida – är det ok att länka från den till Stiftelsen framtidens kulturs hemsida?

Lena Pählman: Ja, det får ni gärna göra! Men det är däremot svårt för oss att ha länkar till andra.

Publik: Det kan vara svårt att få bra kontakter till forskningen, och man måste vara beredd på att det tar tid. Men om det verkligen ska bli just framtidens kultur måste detta in i forskning och utveckling, och också in i de pedagogiska institutionerna. Vi som jobbar med det här ser konstens

värde. Men politiker och andra som måste tänka strikt ekonomiskt ser det på ett annat sätt.

Publik: Jag saknar en plattform där de säger nej till kultur i skolan finns med och där vi kan argumentera. Alla här är jasägare, men vi behöver också möta och diskutera med dem som säger nej.

Publik: Dem möter vi väl varje dag...

Publik: Problemet är att det inte finns någon styrning på central nivå. De personer som tidigare arbetade med detta på Kulturrådet och Skolverket är borta.

Centralt anser man att skolutveckling är något som ska ske regionalt och lokalt, och därför finns det inga resurser avsatta. Det finns ingen samverkan centralt, vilket är ett problem och ett strategifel. Detta måste vi göra något åt!

Lena Pählman: Avslutningsvis vill jag tacka er så mycket för att ni har varit här. Jag tycker att det har varit givande timmar och dagar!

- - -

Benita Nilsson avslutade seminariet med att berätta om Nordiska akvarellmuseet – från tanke till byggnad.

Deltagarförteckning med e-postadresser

Namn	E-postadress
Jonas Anderson	jonas.anderson@framtidenskultur.se
Garry Andersson	garry.andersson@laholm.se (ej närvarande vid sem.)
Inger Andréasson	inger.andreasson@mark.se
Peter Arndt	peter.arndt@sotenas.se
Margareta Arvidsson	margareta.arvidsson@skola.gavle.se
Gunnel Berlin	gunnel.berlin@swipnet.se
Eva Bertilsson-Styvén	eva.bertilsson-styven@tjorn.se (ej närvarande vid sem.)
Christer Bjerregård	christer.bjerregard@utbildning.stockholm.se
Irène Björcke	irene.bjorcke@skolan.lysekil.se
Sylvia Carlsdotter	kulturpedagogiskt.centrum@simrishamn.se
Catarina Carlsson	catarina.carlsson@naturvardsverket.se
Aino Dahl Hag	aino.dahl@umea.se
Eva-Britt Dahlström	eva-britt.dahlstrom@affv.nu
Lena Eriksson	lena.eriksson@akvarellmuseet.org
Doris Erixon	doris.erixon@utbildning.stockholm.se (ej närvarande vid sem.)
Michael Frankenstein	info@larkan.org
Marianne Gille	mg@atomdesign.se (ej närvarande vid sem.)
Mårten Hård	kulturpedagogiskt.centrum@simrishamn.se
Eira Högforsen	eira.hogforsen@vgregion.se
Pelle Jageby	papj@skola.mark.se
Boel Larsson	unwords@mac.com
Jens Leidermark	jens.leidermark@gavle.se
Åsa Lindgren	asa.lindgren@ungaspekulerar.nu
Sven-Olof Lundkvist	sven-olof.lundkvist@lysekil.se
Helene Mohlin	helene.mohlin@malmo.se
Benita Nilsson	benita.nilsson@akvarellmuseet.org
Lars Paulsson	lars.paulsson@tekniskamuseet.se
Anne Pira	anne.pira@akvarellmuseet.org
Lena Pahlman	lena.pahlman@framtidenskultur.se
Christina Sejmo	christina.sejmo@telia.com
Peter Skogsberg	skogsberg@ebox.tninet.se
Pax (Per-Axel) Sundberg	per-axel.sundberg@eskilstuna.se
Lena Teveldal	lena.teveldal@riksteatern.se
Petra Vainionpää	petra@swipnet.se
Pia Wretlind	pia.wretlind@molndal.se
Margaretha Åström	margaretha.astrom@eskilstuna.se